Почтову оплату зложено з гори гуртом.

Ціна подвійного числа 40 сот.

Ч. 2. (333)

Неділя, дня 10. січня 1926.

Рік VIII

Адреса Редакції і Адміністрації:
„Український Голос“
Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807.
Передплата в краю виносить **10 зол.** річно, **5·50 зол.** піврічно, **3 зол.** чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччині складати на конто Адм. „Укр. Голосу“ в Zivnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Америки 2½ дол. річно.

Ціна прим. 40 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½.
Рукописів Редакція не звертає.
Неоплачених писем не приймається.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орґан.

Тарифа оголошень за текстом за 1 вірш міліметровий одношпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол. пол. для дрібних промисл. укр. інстит. 0·16 зол. п. Дрібні оголошення по 0·15 зол. п. за слово, найменше дрібне оголошенне 1 зол. п., для шукаючих праці подані безпосередно до Адм. по 0·10 зол. п. за слово. Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

Др. ОСТАП ГРИЦАЙ.

Христос рождається!

...А ви обновлюйтеся в душах і умах ваших. І ставайте новими людьми! З листу Ап. Павла до громади в Ефезі (гл. 4, 23, 24).

Велике-велике свято сьогодня на нашій Українській Землі — свято Різдва Христа Спасителя! Від діда-прадіда святкує його український нарід гарно й гідно, як пристало на вірних синів нашої Церкви. Спочиває в нас нині вся робота, гуртується кожда рідня в мирі і згоді коло Святої Вечері й рідними українськими колядами прославляє Рождество Ісуса.

— Христос родився! Бог воплотився!

Радіємо і празнуємо у світлий День Різдва Христового, бо ще й сьогодня, в часах великої зневіри й релігійного занепаду, називається воно в цілім культурнім світі святом Мира і Любови; й кільки-ж то людей продиралося иноді з останніх сил крізь завію і сніги, аби ще раз побачити різдвяні світла в рідній хаті та по довгій розлуці припасти до своїх! А й завзяті вороги єдналися иноді в тихомирну годину Свят-Вечера та святочної коляди. Таке то вже радісне свято — те наше Різдво і так ми вже від дитини привикли, що тішитися нам в день Рождества треба. — Весело поскачте і більше не плачте — кажеться в одній з наших коляд. А се не-аби-які глибокі і мудрі слова. Особливож коли їх віднести до нашого рідного, українського народу. Чому, спитайте? Ба тому, бачите, що наш чоловік не звик радуватися і здебільшого не вміє бути справді веселим. То ще ось не веселість, коли він при святі або при забаві розгорячиться напитками та й стає говорити, що йому там думка на ум принесе. Справжня веселість — се та люба погода в серцю, той солодкий спокій, з яким звикли ми сідати до різдвяної вечері, [illegible] з усіми [illegible] рідними там співати Божому Дитяткови святі коляди.

— Христос рождається! — в кого з нас не розвеселиться душа, коли почує ті благословенні слова? Але чому би нам не стреміти до того, аби наші душі були веселі й радісні не тільки в день великих свят, а й у буденний час, щодня, в кожду хвилину життя, в с е, як довго світить нам Господнє сонце і можна нам ходити по божому світі?

— Веселість — каже раз найбільший поет такого мудрого народа, як Німці — се один з найціннійших скарбів в душі людини. Але вона — то не простацькі сміхи та й напастливі жарти запоморочених горілкою людей. Правдива веселість — се охота до життя й до праці. Се радісне почуттє здорового тіла й здорового духа, спромога перемагати в собі без горілки й без чужої розваги турботи і смуток, та мати свідомість сили боротися хочби і з цілим світом.

З цілим світом!

* * *

Але щож — наші люде такої спасенної веселости здебільшого не знають, чи-там не хотять знати.

словом — він ставав такий смутний, як ті наші бідні селяне, що їх змалював у своїх оповіданнях український письменник Василь Стефаник. І наша рідна пісня славна на весь світ з того, що зворушує душу своїм тихим смутком, а й поміж нашими найкрасшими поетами й письменниками не багато таких, що вмілиб справді веселим і глубоким словом розважити душу читача так, як нпр. покійний Осип Маковей. В нашої людини є з давніх давен нахил до смутку, журби й задуми. Инші люде звикли зазирати всякій біді в вічі та гопати бідою об землю, а ми любимося з усім довго падькати і журитися всім хоч три дні і три ночі. Особливож під теперішню хвилю, в наших тяжких життєвих обставинах, коли то в нас, як кажеться, нікому не з медом. Та не тільки в нас! І скрізь по світі життє нині важке, правдивої веселости щораз менше, а процент самогубств зі смутку й розпуки зріс в останніх роках трохи не в усіх культурних краях так, що пригадує шаліттє великих епідемій. І от тому сьогодня в цілім світі думають славні вчені й лікарі над тим, якби то збільшити в людині життєву силу? Що робити людині, аби зробити її міцною і відпорною на всякі турботи й халепи? Про таке думають нині наймудрійші люде в світі, обмірковують з сього погляду добір подруж, вихованнє дітей, діточі забави, шкільну науку, роботу й життє старших, наслідки пиянства й полової розпусти у громадськім і родиннім життю, та й усі проголошують згідно, що **нинішні тяжкі часи домагаються — нових людей, тілом і душею обновлених.** Апостоли новітньої науки про поліпшеннє людської раси — т.зв. евґенетики — кличуть так, як кликав колись св. апостол Павло до громади в Ефезі:

— Обновлюйтеся в душах і умах ваших! Ставайте новими людьми!

І може саме сьогодня, в день свята Рождества Того, що своєю божою силою обновив увесь світ і зробив з колишніх ідолопоклонників нових людей, годиться і нам призадуматись над спасенною обновою наших тіл і душ. Геть з кволою немічю і нездарністю! Геть з трійливими смутками й розпуками! Плекаймо в собі силу і красу тіла й гарт душі, а будемо веселі й дужі, та [illegible] який ворог не зможе побороти нас!

* *

Дбаймо передовсім про силу і красу нашого т і л а. Бо тільки здорові й гарні люде можуть бути справді веселі й охочі до життя і до праці. Хорий чи-там каліка буде скучати й нудьгувати, хочби ви заставляли йому золоті столи найкрасшою їжою і напитками, та хочби зодягати його в шовки й атласи. Хора людина все смутна, а здорова весела, хочби в неї тільки кусник сухого хліба та й ніякого иншого напитку, тільки вода. Здорове, міцне тіло, — се перша й найважнійша умовина всякої духової сили, енерґії, видержимости та й тої справжньої веселости, яка не дає людині ніколи стати жертвою смутку й розпуки. Тому всі народи, в яких культура тіла стояла високо, вели вже в найдавнійших часах провід в життю людства, й полишили по собі такі безсмертні архитвори мистецької творчости, як напр. старинні Греки (Геллєни). А в наших часах завдячують такі могутні держави, як Анґлія або Америка своє світове значіннє в не малій мірі тому всьому, що вяжеться з культурою тіла: плеканню здоровля, руханці і всякого роду руханковим забавам (т. зв. спортови). Анґлійські королі дбали про те все вже з давніх давен, от як напр. король Яков І., що володів в XVI. ст., і у своїм творі „Царський дар“, призначенім для поуки свойого сина, писав, що національним обовязком кождого Анґлійця є вміти добре дужатися, бігати, стріляти, їздити човном, плавати і гарно танцювати. А коли в маю р. 1726 великий французький письменник Вольтер уперве приїхав до Анґлії, то він був очарований красою весняних руханкових забав простого народа тут і сказав пропамятні слова, що такий нарід не може бути рабом нікому. А є в новітній історії приклади й на те, що провідники поневоленого народа при допомозі широко розвинених руханкових вправ та плеканню фізичних сил народа — [illegible] двигати нарід з неволі, [illegible] руханкові гуртки. Таким орґанізатором був нпр. в початках XIX. ст. Німець Ян (Jahn), який ще донині називається в Німців „батьком руханки“ (Turnvater), а який своєю діяльністю причинився колись немало до освободження тодішної Німеччини з французького ярма.

Але нащо нам з сього погляду дивитися тільки на чужих? Хібаж в нас самих, на довго перед війною, не було руханкових установ, наших „Соколів“ і „Січей“, не було славного сокільського клича: Всі враз, всі вперед? Не співалася в нас гарна пісня:

Гей! там на горі Січ іде,
Гей! малиновий стяг несе,
Гей! малиновий — наше славне Товариство
Гей! машерує — раз, два, три!

А не писав наш славний діяч і орґанізатор, проф. Іван Боберський, в калєндарику „Вістей з Запорожа“ з р. 1914. — „Вихованнє тіла — се шлях до вихованнє духа“, „Руханка се лік на байдужність, лінь і кириню“, „Руханка учить приказувати і вчить слухати. Руханка виховує вже в молоді орґанізаційний змисл, призвичаює до поділу праці, до відвічальности за обняте завданнє, до совісности й точности, до опанования роботи правильною напругою, до віри у свої сили“. Або: „Розвивай свої сили, бо як ти слабий, то світ скрутить тобі карк“. Ой, так! так! Не помилився наш незабутний орґанізатор, коли таке писав, бо світ нам таки добре добирається до шкіри і готов нас зовсім узяти під ноги, коли ми не зберемо всіх сил і не станемо — новими людьми, людьми сильними тілом і веселими душею, які за волю і благо свойого народа йдуть усі враз, усі вперед і не бояться нікого й нічого! А таких нових людей зробить з нас напевно — широко зорґанізована й доцільно ведена руханка. Гей, у „Січи“! Пригадаймо собі тільки, як преславно відбувся перед війною, в р. 1914., наш пропамятний здвиг. Яку красу і яку силу народа виявив він — скільки радости і втіхи вніс він в наші душі! Але щож — в життю не можна жити минулим, в життю треба іти все наперед і робити то, чого домагається від нас *наш час*, і *наша хвиля*. Тому переводім наново як найенерґічнійше орґанізацію нових „Січових“ гуртів. Нехай се тільки вправи з сикавкою і драбинами, вправи пожарницькі та руханкові полеві вправи, а вони стораз ціннійші для нас, ніж пиятики по коршмах і весіллях. Не марнуймо сил тіла й духа в пиянстві, розпусті й лінивстві, плекаймо в собі велику силу в користь великих діл для всього народа, а Господь благословитиме наш почин, і ми з кожним Різдвом будемо могли сказати:

— Христос родився — Нарід обновився.

Так щераз:

— Весело поскачте й більше не плачте!

Ми-ж, Українці, нарід молодий, і тому саме нам годиться ставати *новими* людьми. Перед нами ще, сказатиб, ціле життє. Ми що-йно приходимо до повної свідомости всіх наших сил. І той смуток наш, то не щось вічне, ні, се тільки переминаючий слід колишньої неволі, який згубиться і пропаде, коли ми міліонами охочих рук возьмемося за наше народнє діло, не забуваймо, що наші найдавнійші пісні, наші старинні українські колядки і щедрівки, не мають в собі ні тіни смутку, навпаки, — вони такі радісні й веселі, що красших трудно знайти в цілім світі. І в тій радісній веселости наших найдавнійших пісень — **є наша найправдивійша душа, радісна і творча душа України.** Так розбуджуймо-ж сю нашу найглибшу національну душу рухливістю і діяльністю, спасенною руханкою і руханковою орґанізацією, а спаде з неї чорний камінь смутку, і вона, та українська радісна, творча і революційно сміла душа видвигнеться щераз золотим сяєвом над нашим українським селом, мов та божа звізда в ніч Христового Різдва над убогим Вефлеємом.

І буде Різдво Народу, і чужі царі поклоняться Йому.

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Забудьте в серці горе чорне,
Беріть до рук весільні квіти,
Хай радість душу вам огорне —
Христос родився. Гей, славіте!

Христос родився! Чуєш, брате,
Замучений в ярмі при плузі?
Недармо ти в тюрмі з за ґрати
Молився Правді, вянув в тузі.

Недаром ти у чуда вірив,
Чекав на зорю з Вефлеєму
І тугою століття мірив,
Розкривши серце для приєму.

Христос родився! Слово Боже
Втілилося, жиє між нами.
Яка-ж нас сила переможе,
Як ми підем Його слідами.

Як ми підем під омофором
Його неземної любови
З задивленим на сонце зором,
То хто накине нам окови?

Забудьмо в серці горе чорне,
Берім до рук весільні квіти,
Хай радість душу нам огорне —
Христос родився. Гей, славіте!

П. Карманський.

„Святий вечір“.

Святкуємо „Святий вечір“ з традиційним поважним настроєм, святкуємо його найкраще з усіх народів, з безліччю чудових обрядів — та зовсім не розуміємо тих обрядів. „Колядуємо“ старинні, більш як тисячлітні пісні — та ніяк не второпаємо змісту сих пісень. Бо не знаємо, що на „Святий вечір“ ми вертаємося духом до передісторичних часів, єднаємося серцем з нашими прадідами, з давнім геройським, вольним, хліборобським народом, який умів дивитися на світ ясним поглядом.

Бо й чи багато з нас знає, що значить цей колядковий „пан господар“, з пишним двором, до якого у віконці входять як гості, „яснеє сонічко“, „блідий місячок“, а врешті „сам Господь“. Чи багато з нас знає, що значить цей „дідух“, сніп жита, в куті хати, ся солома на підлозі і сіно на столі, ся кутя з медом, ся просфора пшенична, якою хазяїн навіть з худібкою обділюється, цей плуг, який в хату вносять, і инші обряди цего величнього українського вечора? Що спільного має Христос з усіми тими причандалами, які зробили нам „Святий вечір“ справді святим?

Все те поганські обряди, які впали пилом на пізнійші християнські обходи, злилися з ними і їх не відбере нам ніяка сила. А як відібралаби, то враз з тим звелаби наш чудовий „Святий вечір“ до німецького, італійського, французького чи иншого холодного, бездушного празнику пянствовання по коршмах.

Колись не знав наш нарід храмів, не знав священиків. Почитав своїх богів кождий, як умів, серед природи, де людське серце найкраще відкривається для релігійних почувань. Почитав сили природи, в яких добачував богів, одних собі прихильних, других ворожих, грізних і жорстоких. Сонце, місяць, огонь, громи, дощ і др. — отсе цілий ряд богів наших предків, яким вони молилися по зелених гаях і по своїх хатах, яких шанували, любили або боялися. Як хлібороби і скотоводи, залежні від природних сил, вони звязували своє істнуваннє з природними появами і цікавилися тільки ними. Знали, що від сонця залежне все істнуваннє і самих людей і їх основи істнування — хліборобства, отже й сонце було їм найбільшим богом; батьком цего бога був огонь. Бачили, що осенню цей їх ласкавий бог немов тратив силу переможений богом тьми, немов тікає кудись перед своїм ворогом і через те день робиться коротким, хмарним, температура щораз обнижується, дні стають все холоднійшими, все в природі завмирає. І вони спочували недолі свого бога. І бачили, що з кінцем грудня (від 22. грудня) день починає рости, яснішати, час повертається до весни, до перемоги сонця над тьмою і холодом — і вони не могли не радуватися перемогою сонця, яка наближує їх до перемоги цілої природи з весною, коли прийде тепло, ясність і радість, коли стануть падати теплі дощі і земля мов зачарована вкриється буйною зеленю і цвітами. Чи могли вони в цей переломовий час перемоги сонця стриматися від празнику і не виявити свою радість хліборобів, яких серця переповнилися надіями на недалекий час полевих робіт? Вони святкували празник бога сонця, що перемагає тьму. А що сонце має вигляд округлого диска, кола, то й цей празник вони охрестили „колядою“, а празничні пісні, які в часі цего празнику співали, назвали „колядками“.

Цей празник був празником хліборобів, які від положення сонця до землі і від змін пір року є вповні залежними; отже як инакше могли святкувати його, як не одягаючи його в шату обрядовости, яка всіми поведінками нагадувала хліборобські справи? Що-ж дивного, що в цей празник виступали на сцену семейного життя і „дідух“ і „кутя“ з пшениці і з маку та меду, якою, кидаючи її на стелю, ворожили будучий урожай, і солома, і плуг і худоба? Що-ж дивного що в „колядках“ появляється

„пан Господар“, багатир, в якого повні стоги і багато в оборі, який гостить таких визначних гостей, як сонце, місяць, дрібен дощик, або й самого Господа? Цей пан господар — це ніхто инший, тільки пан неба, пан сонця, місяця, дожджу, громів і усіх природних появ. До нього в гостину знову поспішають такі дорогі хліборобови гості, як сонце, місяць і дощ — гості, які звіщають недалеку весну і хліборобську працю в полі. І хоч давній празник в честь перемагаючого сонця заступлено празником різдва Христового, яке припадає в ту саму пору року, — то все-ж таки ми ще й сьогодня „колядуємо“ і „щедруємо“ наші чудові поганські пісні, навіяні глибокою стариною, незрівняною красою символічної поезії, пронизані глибокою фільозофією наших прадідів.

ОСТАП ГРИЦАЙ.

Про Ангела визволеного.

Різдвяна казка.

1.

Кажуть, що коли Бог сотворив Ангелів, то дав їм такі могутні крила, що з їх силою не моглиб рівнатися ні крила вірла, ні найдужшої птахи на світі. Понад усі землі й понад моря, від краю до краю й безконечно в силі ними літати Ангели, а проте не томляться і не падають вони ніколи. І ясними такими сотворив Господь Ангелів, що лице в них і крила і шати їх ангельські сліпучим проміннєм мов сонце сіяють. Але діявол завидує Ангелам їх божої сили і краси, і де тільки може, від Господа їх відвертати намагається. Колиж який Ангел злого духа слухати стане і грішними мислями промишляти почне й віра в його серці захитається, тоді — як кажуть — крила в нього стають безсилі, а райська краса його лиця притемнюється. І тоді такий Ангел не в силі перелетіти ніякого простору, він падає і мусить — невидимий світові — блукатися світом. Скитається він так самотний і смутний по лісах і дебрах, по горах і печерах, по ярах і прірвах, а коли рано і при заході сонця бачить Господнє небо в золоті й пурпурі, то стає так тужити, що й мертве каміння з ним спочуває. Аж поки віра не воскресне в його душі знову, і не видвигне його легко й радісно понад ліси й дебри, понад гори й печери, понад найдальші краї і найглибші моря аж ген до сяючих брам раю, до Господа.

І так було і з одним Ангелом, що без божого дозволу зважився покинути рай і полинув на світ дивитися на те, що там діяли люде.

А тоді на світі була велика війна. Бачив Ангел, як розбішені діяволами люде накопичували в крівавих пожежах трупів цілими горами, а людську кров розливали ріками, як руйнували церкви й вівтарі, а на їх руїнах насилували жінок і мордували дітей. І бачив Ангел, як дужі чужинецькі переможці наступали скрізь на слабших і миролюбних народів і поневолювали їх, і чув він, як чванився діявол, що немає вже добрих людей на землі, що є тільки слуги Сатани і злющі демони його. А від того в серцю Ангела збудилася зневіра — і стало в нього з жалю великого крівавитися серце і почало з горя темніти божесько гарне лице його. Не раз і не два хотів він тоді покинути землю і вернутися в рай, але щож — від вічного страждання счорніли і його крила та стали важкі, мов олово. І ясні його шати стали від сліз темні й тяжкі, мов заваготілиб вони горем усього світа. І стала тоді трівожити Ангела думка, що йому хіба на віки доведеться блукати в самоті між злими людьми на землі, і він прескорбний слухав, що діявол нашіптував йому. Але одної ночі здавалося Ангелові, що голос Господа закликав його, і здавалося йому, що той Господній голос рік до нього так: — „Поки люде не стануть промишляти в серцях своїх Миром і Любовію знову, доти між ними блукати меш такий, як ти тепер. Аж коли суджено буде тобі побачити три вчинки, гідні божого заповіта, може визволена буде і страждуща душа твоя, і визволеним стане тоді й ангельське єство твоє.

Так сказав той голос Бога. Та діявол засміявсь глумливо і став ругати Господеві слова. Одначе Ангел відвернувся від нього й рік:

— Піду щераз по світі й почну шукати, а може знайду між людьми таких, що творять Мир і служать Любові, а тим, що теміню смутку сповиті, світлість радости повертають.

2.

І Ангел помандрував в далечінь.

Іде він, іде, аж чує — різдвяні пісні лунають. Дивиться Ангел, а довкола нього в снігах убоге село і принищена війною сільська церква, а з церкви чути божу хвалу, і святочний спів людей. І легко стало йому в цю хвилю на душі, бо Христове Різдво то таке боже свято, що в його день Господь і найбільшого злочинця ласкою своєю милує та й закамянілій душі розвагу подає. Звеселилося так серце смутного Ангела і жаль йому було кидати те вбоге село з розспіваною церквою, в якій були мабуть усі, усі люде, — бо ген довкола не видно було нікого, — та тут же погляд його впав на одну доріжку, якою крізь сніг і під мороз ішло двоє малих дітей:

Хлопчик і дівчинка.

Дивиться Ангел. Дівчинка веде хлопчика за руку, обтулює його своєю старою свитинкою, тупає з ним зле обутими ногами по замерзлім снігу, розгріває його своїм віддихом і все заспокоює, що вже недалеко. А куди вони ідуть? — думає. Ангел. Певне до церкви? Та ні, — перейшли мимо, перехристилися і подалися кудись дорогою, хоч їм ніжки у сніг западають, личка з морозу посиніли, а скостенілі руки раз-у-раз од себе вдаряють. У хлопчини вже сльози в очах. Він крізь стриманий плач питається в дівчинки знову, чи ще далеко, а дівчинка каже:

— Ні, вже близько. А гроші маєш усі?

— Маю.

— А молитву до Ісуса тямиш?

— Тямлю.

І вони ідуть далі. Став Ангел близенько коло них, крила свої райські над ними розгорнув, од зимного вітру дітей засланяє, маленькими слідами їх ніг за ними йде і чує, як хлопчик про якісь золоті дарунки від Ісуса питає. А далі діти ідуть щораз швидше і поспішнійше якось, згодом же починають дрібонько бігти. Біжать вони біжать, хлопчина вже і змучився і не може далі, а тоді його дівчина одним махом на руки, пригорнула до себе, як дитину, надихує своїм віддихом, і врешті стає з ним коло якогось страшно зруйнованого будинку.

А то так лютий ворог скрізь, куди заходив, миролюбивих церкву і школу нищив, ті дві твердині Господа в його боротьбі з діяволами на землі.

Але коло зруйнованої школи є залізна, глибоко в землю вбита скарбона. Як видиво яке, як залізний лицар села тут стоїть. І от до тої скарбони миролюбивих діти, — по прикладу батьків — припали. Бачить Ангел, як їх змерзлі рученята у скарбону якісь убогі гроші вкидують, як вони притім обоє навколішки стають, руки до молитви зложили і свою віруюцу, діточу мольбу починають.

Слухає Ангел.

А дівчинка говорить в голос і виразно, за неюж хлопець з трівожною увагою:

— „Ісусику, Дитятко, Пречистою сповите, сірими волами надихане, вбогими пастухами заколисане....“

Тут хлопчик важко закашлявся і мов захитався у снігу. А дівчинка вгорнула його геть своєю свитою, втишила ніжно і діти молилися далі:

— „О ти, Боже Дитятко, Землі Української Панятко, наш бідний гріш на школу прийми, в срібло злото поверни, сріблом злотом нам подай, та на рідній нам Землі нашу школу видвигай....“

Слухає Ангел.

І враз тих двоє українських дітей, у снігу й серед морозу, трохи не босоніж, у старих свитиночках, пригорнені тремтючи одно до одного, починають різдвяну пісню. Ту саму, що її співали вчорай по людських хатах, за вбогий гріш, що його сьогодня до залізної скарбони там — обік страшної руїни в середині села, оддали.

І в ту хвилю блукаючий Ангел скиталець уперше радісно заплакав, країж темних шат його світлом зясніли.

3.

А згодом він помандрував в далечінь знову. Краї шат його сяяли тихим, лагідним світлом оттак, мов о півночі в літі промінь місяця краї листків посріблює. Але лице Ангела було темне, і темні були ще і крила його, і сили тої в них не було, що мала його видвигнути до раю.

Та людських хат ставало на його дорозі щораз більше, і радісних співів чув тепер Ангел щораз частійше.

Невидимий для людей ішов Ангел, але сам він бачив людей гаразд, знав ціль їх дороги і знав гадки в їх серцях. А людей ішло його шляхом богато, особливож молодих і гарних, бо це був святочний день і молодь бажала повеселитися. Ішли так розгулянимм гуртками молоді парубки й дівчата, перекидувалися веселими словами і бадьорими вигуками, єдналися в великі гуртки, і не думали ні про що, тільки про свою забаву й опянюючу радість.

А в Ангеловій душі вставав від того тихий смуток, бо Ангел знав, що всюди, де жили люде, було більше нещасних і опущених, ніж таких, що безжурно й одчайдушно бажали радуватися життєм. А хтож потішав тих нещасних?

І чим більше музик і співів чув Ангел, тим темнійше ставало сумуюче лице його.

Та тут же Ангел зупинився. Він побачив де-що на самоті невеличку, але ясно освічену хатину, милу й дуже чисту видом, з якої доходила його тужлива пісня, співана солодким, жіночим голосом. А не була це така звичайна собі пісня, яких сто почуєш на вулиці від кождої розгуляної дівчини. Ні — одна з тих гідних, гарних пісень була це, що їх звикли співати самотні матери й вірні своїм чоловікам жінки. І голос, що її співав, був такий захоплюючий, що повеселійшало від нього сумуюче серце Ангела, і він зайшов невидимо в ту хату, аби насолодитися дивним співом зблизька.

Колиж він нечутно явився у світлиці, побачив, що тут жив один з тих Героїв, що ще так недавно боронили Рідної Землі перед ворогом і жертвували для неї все своє найдорожше. Бо й той Герой тут був важко окалічілим немічником, без руки і зі слідом жорстокої рани на лиці, і йому то саме співала його молода дружина ту захоплюючу пісню, що так заманила сумуючого Ангела.

— А ти пішлаб погуляти з твоїми подругами тай з ними собі тої різдвяної пісні заспівалаб — говорив згодом бідний немічник до молодої жінки. — Ох, ти така гарна, така молода ти, колиж тобі був час натанцюватися наспіватися, наслухатися музик, коли? Ти-ж молода, як та цвітом обсипана вишня на весну... Така ти собі красавиця, як та рожечка в полі, як та лелія в панськім саді... Гей, Гей, Іриночко, тай нащож я тобі так тяжко світ завязав... Та деж я до тебе, такий бідний каліка?“

Слухає Ангел.

А вона до нього припала, волосся йому з бідної зажуреної голови відгорнула, чоло й очі його цілувала, близну страшну устами як ангельським цілунком діткнула. А потім в молоді свої обійми його смертельно змучене тіло взяла, до грудей його собі пригорнула й каже:

—Цить, не каліка ти мені й не бідний і світа мені доста, того, що з тобою, Петре.... Заснеш, то я сну твого пильную, кождий віддих твій чую, мисли тобі з білого чола відгадую, а сама й дихати не хочу, аби тебе не збудити... А вийду з хати й самого лишити тя мушу, то спокою, мов та розлучена птиця, не маю... Очі твої скрізь бачу, й тугу їх чую, й так мені за ними, що через сім лісів до них без хлібаішлабим... Так мені скрізь без тебе, мов сто миль на чужині далекій... Та й з ким мені без тебе гуляти? Тиж за нас усіх один на крівавій війні був, ручечку молоду, личечко парубоцьке звоював..... Тай хтож, як не жінка рідна, тепер тя заходити має?“

Слугає Ангел.

Важко зранене лице Героя устами, мов голубка теплим крилом, голубила, сирітку-руку його собі на молоде плече завдала, вгорнула його і каже:

— І хібаж я одна така нині у світі? Злі люди войну почали, на землю наїхали та й чоловіків без ліку вигубили.... А тепер що-друга хата оттакий сидить, як ти, і світом, як той скалічений птах, нудить.... Так як тоді матірям, сестрам і жінкам не заходити їх? А хтож їх, оттих бідних немічних і калік зайде і розважить, коли не такі, як я? Тепер в цілім світі, в усіх краях їх десь багато-багато, і кривди мені одній нема, Петре...“

Слухає Ангел.

І здавалося йому в цій хвилі, що весь світ отворився перед ним, і він побачив міліони таких милосердних і добрих, співчутливих і всеж[illegible], що на [illegible]рівавленій війною землі творили мир і служили любові во імя Господа. І глянув Ангел на діявола поглядом, мов вогнистий меч, і темне лице його зяснілo світлом, а темні ризи його стали від краю до краю проміннні, мов райське сяйво.

Але діявол почув сором і лють у своїй душі зза того, що тепер чув і бачив божий Ангел, і тому він знову став ругати Господа і сказав:

— А мира на світі всетаки не буде ніколи, і не Любов, а ненависть правити ним буде во віки! Дивися — кликнув діявол до Ангела, показуючи рукою довкола — все те ось тут це моє царство,

Др. Стефан Витвицький.

Чи ми справді нещасні?

У нас найбільше нарікань на лиху долю і на ворогів. Нашому положенню все винна судьба, або ворожа затія, взагалі якась сила чужа, по більшій части неозначена і неособова, — ніколи ми самі. Загально у нас завелося пересвідчення, що український нарід є з роду безталанний, хоч є у него завдатки на те, щоби стати великим і могучим, але він — мовляв — вже призначений на те, щоби тільки терпіти. І думаєсь у нас переважно, що якби не ті саме чужі і ворожі сили, не фатум якесь, то ми булиби одним з перших народів світа.

Ніщо для розвитку і будучности народу не є більш погубне, як таке переконання. Не було, нема і не буде на тім світі ні людини ні народу, який проходивби через життя без жури, без труднощів, противенств і боротьби з ворожими силами. Але проте серед найбільше важких умов і власне завдяки їм виростали найдущі і найбільш могучі народи. З малого початку зродився завязок колишної римської держави і серед найбільших труднощів розвивалася росла та дійшла до панования над світом римська імперія. З Британського острова, киненого на західний край Европи, неврожайного, сповитого постійною майже мракою, відрізаного від світа морем, стала будуватись англійська велико-держава і то після періоду можливо найбільш крівавих внутрішних межиусобиць. Чи є в історії — крім давної Картаґіни — примір більш катастрофальної програної, як програна Німеччини в послідній світовій війні? А преці Німеччина, яка дуситься у своїм ґеографічнім положенню, стиснена на европейськім континенті ворожими силами, на наших очах підніма́ється з упадку, відроджується і добуває для себе одно з перших місць в міжнародній політиці, щоби колись опісля на ново почати будову розбитої своєї передвоєнної велико-держави.

З виїмком фізичних терпінь, недуг, елементарних нещасть, нема для людини судьби, нема її і для народу. Поза тими неминучими ударами людська судьба се діло кождої людини, судьба народу се діло народу. Кожда людина, кожда нація творить собі сама своє щастє або нещастє.

Яка тайна тої творчости? Вона лежить у свідомости людини свойго духового єства, висшого і сильнійшого над єство змислове. і у пановванню тої духової сили над людською змисловою природою. Хто не знає буденного порівнання двох жаждучих людей. Один з них мимо втоми і горячки зуміє своєю волею запанувати над жаждою, щоби не виставити себе на небезпеку життя, другий зразу напєсь води до схочу, не зважаючу на те, що жде його неминуча недуга, яку опісля називаєся „лихою судьбою“. Я бачив, як в часі походу російських військ російський жовнір припав до розлитого спірту і пив так довго, поки пючи не згинув. Про него певно теж в дома говорили, що його постигла „лиха судьба“. Або другий теж можливо найбільш популярний примір: один господар веде своє господарство так, як вели його діди і предки, все сподієся на Бога, не думає про вавтра: другий — безнастанно міркує про те, якби уліпшити своє рільне господарство, якби його забезпечити перед всякою елементарною шкодою, якби придбати для себе нові приходи, заняти під культуру неуживане досі і несправлене поле — і він ціною недоспаних ночий, особистих невигід, та мозолистого труду вспіє з пустині створити цвитучий город. У першого господаря майже що року трафляєся нещастя, що раз то нова постигає його „судьба“ — у другого все складаєсь так, як він того хоче і до него лиха судьба заглядає дуже рідко.

Дужий нарід, се більша або менша скількість дужих людий, слабий нарід, се більше або менше число слабих людий. В кождій области життя успіх має той, хто своєю волею, своєю думкою і почуванням, взагалі своїми духовими здібностями умів його здобути. У нашім громадськім життю тих цінностий проявляєся дуже мало. Хто думає про те, якби збільшити вислід своєї праці, знайти для неї нові умови і нову нагоду, уміє жертвувати своїм нинішним для завтрішного, хто здібний побонати своє лінивство, запанувати над своїми пристрастями, хто зуміє передержати найгірші життєві злидні, хто упавши потрафить піднестися з упадку і почати на руїнах розбитоі екзистенції від самого сочатку нове життя, хто вміє жертвувати своїм особистим інтересом для публичного добра, того рідко коли постигне лиха судьба і той буде правити собою і другими та сам собі створить свою будучність.

Др. Вол. Левицький.

„Листи до братів хліборобів".

Перед кількома місяцями появилася отсе вже пята книжка „Хліборобської України", видавництва Союза Хліборобів Державників, в якій печатаються знамениті листи до братів хліборобів Вячеслава Липинського, відомого ученого історика і політика. Листи ті звернули на себе замалу увагу, а заслугують вони на те, щоби з ними наша суспільність докладнійше познакомилася. Листи ті — се одинокий того рода продукт українського підсоння і в розвитку громадянської думки становити вонибудуть від нині граничний стовп — розпочинати-муть нову епоху.

Колись, в добі занепаду національної свідомости і державної гордости німецької нації, в часах Наполеона, появилися на початку XIX. століття епохальні „Reden an die deutsche Nation" (Промови до німецького народу) німецького фільософа і політика Фіхте, які причинились дуже до державного відродження німецької нації. Листи В. Липинського повинні мати для української нації анальоґічне значіння і причинитися до уздоровлення наших анормальних відносин на всіх ділянках нашого національного життя.

В. Липинський є ідеольоґом і творцем так званої гетманської концепції державного устрою України — однак його творча критика проявів нашого минулого і сучасного має свою вагу і значіння для цілости нашого національного життя. Можна сказати, що його гетьманська концепція державного устрою України є більше другорядним випливом його аналізи орґанічних хиб українського національного орґанізму і найкращим способом лічення тих хиб, як основною тезою його світогляду, на котрій його система опирається і без котрої паде.

Вся сила і вартість системи В. Липинського в його глибокій і незвичайно влучній аналізі хороби нашого національного орґанізму, вишукуванню причин тої хороби і вказанню способів лічення її. З того погляду найважнійша пята частина листів.

Автор, розглядаючи долю української нації в минулому і сучасному, вказує на численні наші невдачі у будуванню національної держави. Рівночасно підносить, що невдачі ті є наслідком не зовнішних причин, нападів і т. д. але наслідком орґанічних хиб нашого орґанізму, і що як довго тих хиб ми не усунемо, так довго кожна наша спроба сотворити державу буде засуджена на невдачу. І автор вірить в вилічимість наших недомагань, вірить в уздоровлення нашого національного орґанізму. На чолі цілої його праці можна поставити твердження „Sanabiles deus fecit nationes" (з божої волі кожня нація може вилічитись із своєї хвороби) а на тій засаді опирається його глибока віра в успішність і корисність його письменницької праці, його „Листів".

„Недержавність — так зветься наша хвороба. Ця хвороба зовсім инша ніж — подібна до неї по своїм зовнішним ознакам — поневоленість. Ми всі, мешканці України — не є громадянством поневоленим; ми — громадянство недержавне. Це значить, що ми держави, реального втілення нашої окремішности не маємо не тому, що ми всі хочемо її мати, але нам якась зовнішна чужоземна сила в цьому заважає. Держави ми не маємо тому, що ми не уміємо самі в собі хотіння своєї власної держави розвинути, його в цілім нашім громадянстві розбудити, і це хотіння, відповідним методом його орґанізації, своїми власними місцевими силами здійснити".

„Нація поневолена єсть нацією державною, яку придушує і позбавляє держави на якийсь час своєю більшою силою чужоземна нація державна... Вона не звязана орґанічно з чужоземною владою. вона вся відчуває поневолення цією владою і вона має в собі хоч і в поневоленому придушеному стані, всі елементи потрібні до будови держави".

„На територію громадянства недержавного чужоземна влада приходить завжди покликана частиною цього громадянства. Але, не знаходячи ніколи для себе піддержки инших його частин, тоб-то однодушної піддержки цілого місцевого громадянства, чужоземна влада спирається на свої метропольні (домашні — пр. Ред.) сили і править таким громадянством як кольонією зі своїх метропольних центрів. Тому нація недержавна по упадку своєї метропольної влади, ніколи не може випростуватись і будувати свою державу так, як нація поневолена".

„Хвороба недержавности має своє джерело не в причинах зовнішних — як хвороба поневолености — а викликана вона причинами внутрішними орґанічними, без усунення яких ніякі найбільше сприяючі зовнішні умовини, ніякі найвірнійші союзники, ніякі навіть найкращі зовнішні „орієнтації" абсолютно нічого не поможуть". — (стор. 164 і 165,).

І автор аналізує ті внутрішні орґанічні причини і ділить їх на залежні від умовин існовання (підсоння, земля, раса). і на причини залежні від способу нашого ділання, які ми розумом і волею відповідно до наших хотінь та ідей можемо змінити.

Причини недержавности нашої нації залежні від нашої волі зводяться до одної: „неуміння українських людей, без огляду на те, за кого вони себе вважають і як вони себе національно називають, здобути та зорґанізувати на своїй землі свою власну владу і сю владу своїми власними силами удержати". — Це єсть бациль нашої хвороби, яка зветься недержавностю, і від його знищення залежить наше видужання, або дальше хронічне і невилічиме слабування.

Розглядаючи повисші причини нашої хвороби, автор робить глибокі помічення так в обсягу нашого сучасного життя, як історичних і недавно минулих подій. З автора промовляє не тільки найкращий наш сучасний історик, якому відомі всі події і пружини дій нашого минулого, але і знаменитий обсерватор сучасного життя, узброєний глибоким знанням суспільних наук. Вся його увага звернена на сотворення у нас державно творчої верстви, здатної до завойовання влади, вірної самій собі, своїм ідеям і хотінням. Державно творча верства може повстати тільки з продуктивних суспільних елементів, які в своїх руках мають засоби продукції і продукцією керують. Верстви непродуктивні, що живуть не з продукції середників удержання суспільности, але з творчости свого ума і духа (інтеліґенція), ніколи державно-творчою верствою самі про себе бути не можуть, а можуть тільки своїми духовими, суґестивними способностями, державно-творчу верству піддержати. З другої сторони — державно творча верства без піддержки духових сил інтеліґенції удержатися при кермі не може. Автор подає глибокій аналізі становиско нашої їнтеліґенції і її ролю в державно-творчій роботі і висказує не одно гірке слово на адресу недавних і нинішних „батьків" народу з поміж інтеліґенції.

Розглядаючи розвоєві сили суспільности, ділить автор кожну суспільність на дві частини — на часть консервативну, що кермує суспільною продукцією і державою — на часть поступову, яка змагає до зміни чи уліпшення існуючого стану. Суспільність, якій бракує першої частини, не може зорґанізувати своєї держави; суспільність, якій брак другої, може занидіти через брак сил розвоєвих. Та суспільність, котра має тільки поступову частину, подібна до корабля, який плаває по широкому морю навмання, без крил і вітрил, наражений кожної хвилі на катастрофу і загибіль.

Наша суспільність належить як раз до другої катеґорії, і завсіди устами своїх „великих" представників хвалилася своєю поступовостю від „найбільше лівих" не дальше „кадетів" і тою благодатю, що в нас, слава Богу, нема ні „шляхти" ні инших богатирів. А тимчасом ті верстви, се як раз орґани, що кермують суспільною продукцією, і без них капіталістична суспільність не дасться подумати. В суспільности сповняють вони незвичайно важну ролю кермуючого і удержуючого суспільний лад елементу, супроти частини поступової, яка той лад хоче уліпшити чи змінити. Завдяки бацилеви нашої хвороби — неумінню орґанізувати творчі суспільні і державні сили та продукуюча і кермуюча верства в часі нашої історії завсіди від нас відходила, лишаючи судно нашого життя без керми і вітрил — а переходила до ворогів, закликаючи з чужих метрополій (осередків) орґанізуючих ворогів. — З другої сторони — перевага у нашій суспільности так званого поступового елементу позбавляла наш орґанізм рівноваги і творила з нас „націю каліку", переміняючи наш нарід радше в українську поступову партію, як в свідому своїх національних цілий і завдань націю.

На те наше каліцтво чужинці, яким основний характер кождої нації був відомий, часто звертали увагу і з їх слів ми неодну могли витягнути науку. На жаль, характер і причини нашої хвороби не були нам відомі, і ми з обуренням відпирали слушні помічення людий, які твердили, що ми, Українці, не нація — а партія поступова, демократична і соціялістична. І так, коли свого часу відомий посол до австрійського парляменту, ґр. Войтіх Дідушицький в одній своїй промові в австрійськім парляменті 1907 р., аналізуючи суспільні прояви нашого тодішного життя, сказав, що український рух — се рух суспільний, а не рух національний, стрінувся він з протестами наших політиків. Однак він мав рацію, а не наші політики. Завдяки деяким нашим ідеольоґам XIX. століття, які поставили тезу, що ціхою нашої нації є поступовість, що все консервативне, а тим самим життям кермуюче, продуктивне і державно творче до української нації орґанічно належати не може, повстала у нас формальна нагінка і елємінування консервативних (суспільний лад орґанізуючих, кермуючих) елементів з нашої суспільности, дике самовилічення національного орґанізму.

З хвилею нальоту на наш край так званого народництва і драгоманівщини, український рух перероджується на Великій Україні з національно політичних державницьких течій першої половини XIX століття, яких продуктом була Історія Русів, Кружок Лукасевича, Т. Шевченко, в виключно культурницьке украінофільство, а у нас в Галичині вирастають буйно ріжні „ізми". Наслідком сего обкроювання нашої нації до виключно поступових елементів і течій, була утеча широких шарів нашого громадянства в чужі національно табори, де вони знаходили созвучні собі консервативні елементи і повстання таких напів ренеґатських ґруп, якими були наші русофіли, що не знаходячи місця серед нашої поступової суспільности, лишились напів дороги і не мали сили ані від українства відірватися, ні до московської нації прибити.

В кождім випадку елємінування з нашої нації консервативних, державно творчих елементів, а творення нашої нації з течій виключно поступових, було фактичним добиванням нації, а не її відродженнєм. А XIX. століття в дійсности було часом найглибшого нашого національного занепаду, побіч навіть словесного літературного так званого відродження, яке було за слабим, щоби в слушний момент допровадити до державного відродження України. Сповнились слова Т. Шевченка, що „Україну злії люди присплять лукаві і в огні її окраденую збудять". Не обікрали її тільки вороги, але і приспали свої злії люди. Наші батьки народу з запалом, гідним красшої справи, елємінували від неї „непоступові" елементи — аж зробили з нації каліку, нездібну до державного життя. Нація може здійснити своє право на державність, але не може бути нації без двох рівноважних ґруп: консервативної і поступової. І нарід тільки з поступовою ідеольоґією — не нація, а суспільна течія. Через те ґр. В. Дідушицький мав повну рацію — що ми, Українці, не нація, а партія, або що найвисше суспільна течія. А щоб стати нацією, мусимо притягнути до себе і до акції над здійсненням нашого національного ідеалу всі суспільні верстви, що мешкають на Україні, а передовсім верстви продуктивні і державно творчі, запевнюючи їх, що здійснення нашого національного ідеалу не буде їх економічною і суспільною смертю. Тоді вони перестануть для установлення „ладу і порядку" проти наших поступових зглядно „руїнних" затій, закликати чужі орґанізуючі сили — ворожі нашій національній ідеї, і спричиняти поневолення краю по кождім нашім зриві до самостійности.

Великою заслугою В. Липинського є, що він в своїх листах піддав глибокій аналізі причини нашої національної руїни і вказав шляхи уздоровлення. Справа нашого національного уздоровлення — річ можлива, бо „Sanabiles deus fecit nationes", однак ся справа вимагає великих зусиль цілої нації. Щоби ті зусилля скоординувати, щоби зібрати для сеї акції як найбільше сил, щоби тягнути наш національний віз (як говорить гетьман Мазепа) „в один гуж" — а не в ріжні сторони, щоби тому рухови запевнити сталість, певність і один напрям — В. Липинський пропонує для нашого державного устрою форму трудової монархії з дідичним монархом — гетьманом на чолі. Ся форма державного устрою буде мати, по його думці, найбільше ціпкости і буде найбільше пригожа до винищення руїнних елементів і течій в нашій нації — до знищення бациля нашої хвороби.

Національно думаюча інтеліґенція повинна в тім змаганню стати по стороні державно творчих верст і своєю духовою силою, своїми суґестивними впливами на широкі шари суспільства, ту державну творчу роботу улекшити. Ширення руїнницьких кличів, як се наша інтеліґенція досі майже без винятку робила продовж цілої нашої історії, причинялося до неудачі кождого державного зриву — а події останніх літ дають тому клясичні приклади. Удержувати, скріплювати і боронити ледви народженого ладу не було кому, консервативних елементів не було і на лікарство. А через те, що народженого державного ладу не було кому боронити, він мусів упасти. І так само буде при кождій новій спробі відновити українську державу, коли наша національна інтеліґенція не піддіпре творчих державних консервативних елементів. В недавно минулих часах тільки Українська Держава гетьмана Скоропадського, і верства, на якій він опирався, могла була здійснити і здійснила була на короткий час наше державне право. Та наша інтеліґенція, замісць піддержати ново повсталу державу, стала проти неї опором, гетьмана, який, не знаходячи опертя в українських кругах, шукав його у „малороссів" а навіть „добровольців", своїм нещасним повстанням загнала у федерацію з Росією і зруйнувала на довгі літа вже готову державну орґанізацію.

Потім всім однак належить зауважати, що о скілько консервативні продукуючі елементи, на яких хоче опертись гетманська орґанізація, має осягнути свою ціль — захопити в пригожий момент владу на Україні і організувати самостійну українську державу, орґанізація та мусить бути революційна під оглядом національним — вірна тільки собі і своїм ідеалам самостійности України, а не ріжним присягам своїх предків чи то в Люблині, чи Гадячі, чи Переяславі, чи Торговиці. Бо коли внаслідок уздоровлення, наша нація з недержавної стане поневоленою — визволитись вона може зпід чужої влади тільки власною організованою фізичною силою. Бо такий є закон природи, відомий нашим предкам, та невідомий поколінню з недавних часів великої революції на Україні. А сей імператив висловила козацька старшина часів гетьмана Мазепи перед зривом 1709 року:

„Нехай в світі стане слава,
Же през шаблю маєм права".

Галич, в грудні 1925. р.

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА.

Непоборна.

Заглубина чужинецького підгіря жевріла від пожовклих лип, мінилася солодким фіолєтом тої, смараґдами дерлибану, зовсім неначе золота церковна чаша, в яку іззза византійських шиб глянуло сонце.

Віяло вже осінню. З проміннями хвилями чергувалися невгамовні дощі. У пролісках гриби не давали себе настолочити: хрусталі леду вілися їм в серце.

Як зупинитися на цвинтарнім узбічу присілка „Unser Frau am Land", видно полоси всіх стежок, що падуть там із лісів у низ. Що дня і що години являлися на них галицькі скитальці, — у руках кийок від собак, почерез плече верета мандрівника. Карі й голубі очи томилися розкішю чужого, немилосердного достатку, безлічю копиць на стернисках, повстяною блакитю спілих слив у тьмавій зелені віття. Завидні зітхання молодиць, кашель старух були подібні до зляканих окликів дітий, кинених у лісову гущу, слова ридали без сліз півбожевільні в далеких отсих просторах, під грізно насупленим чужим небом.

Туга бичами гнала мене з хати, я блукала, здріґаючися перед отсим укритим лютою проказою тілом Йова. Мроїлися мені цілющі роси по яругах, слова над людську міру, що перемагають насильство, якась на громовім возі поміч з висот... Даремно, даремно!

Ні, ніде не могла я зоховатися перед неминучим. На всіх переходах переймали вони мене, сі привиди глубокозорі, виснажені довгими постами, як пустинники, жителі могил, що прогодовувалися иссопом.

Тямлю, все-ж таки одній стрічі була я рада. Серед якоїсь мандрівки, з химерною грою настроїв, наскочила на мене Параска Гоголь, найкрасша швачка Покуття. Ми звиталися тихими, радісними окликами. Мені приємно було видіти знов, як її молоде, смажне обличє дише погодою і рясвить все довкола, наче та приязна кирничка у полі, сиві очі з горіховими пружечками всміхаються з силою і як усе в молодиці радіє: туге тіло, куценький киптар і звадливо-весела фота, в сяйві і красках, ніби сама витязька весна.

З обновленою цікавістю моєї приязни я замітила, що Параска порушується дещо незручно а через те зовсім по новому, мило, як сей, котрого імя має: гоголь, птаха степів.

— Ходім-те, Парасочко, д'хаті, пообідаєм.

— Отсе-ж вам жменя горішків, щоб не попадати голіруч на новосілля.

Біжимо поневолі осипистими лісовими спохиллями—фота Параски обхвачує краєвид, як полумя. Беру відрухово швачку за руку з незясованим зітханнєм пільги.

Добиваємося хати; натоплено, страва готова, але з чужої обстанови повіяло нехіттю і нагло торкнений жаль обсновується гадюкою кругом серця.

Сідаємо проти себе, мовчанка, — Щось мені видиться, Парасочко, що ми отсеї скитальщини не переживемо.

— Бог з вами, панечко! — розсміялася дзвінко, як з доброго жарту. — Чим більше тисне, тим пружнійші чинимося.

Крізь вікно видно скошені поля і чорні хмари навислі над ними. Голос Параски засновується імлою.

— Я лишилася у тяготі, чоловіка взяли до війська, у вісімнацять неділь по ньому найшлася дитинка. Колиб він жив, навколо світа шукавби за мною. Нема його й не буде, зпід таліянських гір голосу родові не подати! А я, бачите, ще живу і хочу колись знов бути у Петрові на моїм обістю.

— Ні звідки писем про нього не було?

— І найменшої повісточки. Як у воду, на крутіжи, канув. Вже мене стрийна до такого тут посилали, що примівки діє, але я не пішла. Тот примівник мій, хто мене вродив

Аж тогід, під Успеніє, у сону звидівся: йду я ніби через наш старий сад, а мій Тодір під яблінков ляг на лівий бік, чорнов мантлев укрився, бровами мече:

— Видно мене з цеї стежки, Парасочко?

— Видно, правлю й дивуюся.

— Піду-ж я так, щоби мене ніхто вже не видів!

Гляджу, сад пустий...

— Та чи думали ми коли, небого, що нас доля пожене у таку далеч?

— Чому не думали? — Як онта війна мала учинитися, то худоба віщувала перед чоловіка. Рикала, аж сум побирав, що пастухів муть брати від неї, що смерть недалеко, подійця... Котюжка клала голову до землі, слухала і все розуміла. А люди й собі задуріли чисто — прийде сусід д' сусідови і не знає, що казати.. Кожде гостем в хаті крутилося, блудом блудило, гей перед тічнею утікало...

Начеряла ложкою з легенька, з честю, хвалила се і друге, а коли помітила мою цікавість до картин, що вставали велично у кількох штрихах її слів, збирала в призадумі краски до нових. Після обіду ми роздякувалися і вона усіла в осіннім промінню, на пів з дощем розсипанім на ситі шиб та оповідала далі:

— Прийшло тото і ніхто в селі не втримався, кождий йшов, де очі несуть, аби далі. Завернула і я дитину в оцес сардак, йду з людьми в ліс. Кулі так фівкають, як кані перед дождже́м, щось трахнуло в мене, — чую, по плечу копотить.. Мій кум тащив міх муки, то я ододвинула сардак, кажу:

— Куме Йване! — гляньте-ко на моє плече!

Він як узрить, як метне собою в ліс! Муку лишив, так керви злякався.

На силу тягнуся вперед, не озираюся на дитину ані раз... Думаю вмерло—бо ані не щеберне... А воно тільки злякалося сильно, біле як імгла, очи в одну міру...

Стрінувся побережник:

— Тобі що Параско? Ти чого так пожовкла?

— Ой мене, дедику, куля вдарила, не донесу я себе д' нені.

— Давай тут, сирото, дитину, бо меш вмирати.

Взяв Василька на одну руку, мене обхопив другою, притягнув нас, хто його знає, як, до своєї хати. Я лежала цілу добу в горячці такій, що світа не пізнавала. Другого дня зранку прочумалася крихітку — чую, наскочили купою жовніри і наші люди, — ті копають шанці, а тамті стріляють поза людий. Гляджу по хаті — побережника нема. Полізла я через поріг на колінах, один раз руками, другий раз зубами дитину держу. Аж на третім селі найшла своїх; була ніч, уже всі спали на лані. А лан був мочар, пропасниця вхопила, з дрожі кинуло в піт, аж фустка мокра.

На другий день займили нас жовніри і погнали. Хто мав воли, хто коні, а хто самотяж, везли хліби, лудине, бараболю. Мене, як не просилася, ніхто на фіру не взяв. Одною водою жила від Петрова аж до горів, — а так до нас сі гори, як он-де... хмарка мроїть! Вісімнайцять миль мус було йти з дитиною при грудях до Ворохти. Ой, панечко, як тіло від поту сіклося! Бо то ми самі сорочки прядем, наші ткачі тчуть,ряднина груба, кождий рубець як зубами муляє. Йду, ніхто не знає, як я терплю...

Набрали собі люди на фіри фа-

солі, муки, а я нічого: вийшла з ліса гола як свята. Той каже: — я хліба захопив! — а ся говорить: — я солонину несу! А тиж Параско, що?

— А я, кажу, дитину собі взяла.

Йшли ми без спочивку, варти обмінювалися і гнали, а прийде ніч, випросимося, то люди постають дорогою, хто кийком підопреться, а хто й так задрімає, стоячи. Всю дорогу порохами обкурило, худібка рикає, діти кричать, як ніч, так день.

Пригнали нас до Ворохти, стали те пекло на зелізницю заладовувати. Богато нас тоді вже не стало, падали люди на ходу, як мухи, де там вже смерть попала, в лісі, в поли, чи при дорозі... Такого гайвороня летіло за нами, як на весілля...

У Ворохті мама стягнули з себе крайочку, увязали на ній нашу корову, повели. Продали жидам, що ждали нас там, як галич, за двіста корон. З телятком була, саме на порі, то мама шкодували по ваґонах збавляти. Як лялька була, що на молоко добра, що на телята!...

Приїхали ми через тиждень на Моравп до цеґольні, бодай не згадувати!... Потім цілою купою кинули нас на Ґмінди. Я нездужала від тої рани давної, ховалася по людських возах, щоби дохтори не завдали за дошки. Як медвідь на маржину, так на христінина шпиталь! Я так тоді слабіла! Що увиджу, як обід несуть, то завинуся коцом, аби мене тота пара не обійшла...

— Жива ще ваша Параска? — щораз питають люди мойого дедя.

Вони відповідають тихцем, бо голосу не чути.

Бог поміг, прочумала я.

А тато були босі, на Моравах хтось чоботи їм украв, ще й фіру одної вдовиці пантрували декілька ночей на дождеви. Стали вони від захолоди слабіти. В бараці студінь, іней по стінах, то прийде вечір, онучі на грудях грію, померзлі ноги татови обкручую.

В четвер на силу зігнали їх жовніри до купелі, а в неділю їх похоронили.

Ще тогід, як забирали до війська старих, я так побиваюся аж на очі не виджу. А вони кажуть:

— Та йди, дурне, мене шандарі не озмуть, за мною червяки глядять!

Правду говорили...

У суботу біжить дівка із шпиталю, від тата:

— Вже йдіть, одягайте!

Найшли ми шматя нелатане, купили шапку, мама мали ще слюбну перемітку свою і мою. Підстелили ми під тіло скатертину, укрили татови руки маминою переміткою, а мовю ноги йому обвили. А забора, того червоного, не віддиралисьмо. В нас кажуть, що не мож давати з забором в яму, бо увесь рід за мерлим туди-ж забереться. Наші мама не дерли перемітки.

— Нехай кличуть нас з собою до одного! — гомоніли.

Ходжу, руки ломлю, не знаю, де ся подіти:

— Через чужу фіру пішли тато в гріб!

На другу ніч сняться вони мені:

— Ти собі, Параско, — кажуть — не жалуй, що мама дали забір. Я лиш Василька собі озму, більше нікого не займу.

(Дуже до дитини змилувані були...)

А дитина мов ніколи нічого, грається, кокотить.

— Де дідо, Василечку?

— Нема діда, — каже — дід пай — пай!

У Доці Нижник загоріла дівчинка і вона ховала її у кожусі на хорах цілі дві неділі. Аж раз не встереглася — дохтір переймив, записав. Доця розізлилася, (дуже причеписта жінка була) править:

— Або-ж то одно тілько хоре? Як беруть моє, най беруть усі:

Казав дохтор шпитальським дівкам класти ґрадуси всім дітям на нашім бараці. Мойому Василькови сам поклав... Йно приступив, як не напудиться маленьке, як не затріпоче собою.

Сю мить ґрадуси стрибнули в гору.

Озвірився дохтір до мене:

— Дай дитину, бо тебе озмуть до арешту і всім Гоголям не дадуть їсти!

А я повідаю:

— Або то у мене син, що не ставився до бранки на той час?

Він ще пристає:

— Віддай, по доброму говорю, бо будеш заперта. То дитина дорога, цісарський жовнір, розумієш?

Обернувся ід дверям, зверещав:

— Санітети сюди!

Я йому тоді:

— Тобі зась до мене! Як я вісімнацять миль несла сю дитину у плече ранена, то не було форшпана під мене, а тепер є санітети під мою дитину?

Буркнув мене нехрист у груди, як той лютий пес погнав.

— Буркай, — кричу — не буркай, не дам!!

(Сама, як трепета у піджагу, дрожу...)

Налякалася дитина сварки, як тілько її сорочечку розстібаю, за руки ловить, не дає...

У неділю обідали ми в купці. Мій Василько все мені ложку з рук озме, сам їсть, лиш аби-м му зачерпнула з мисчини. Він так весело дивиться, аж я допімнулася у сестер:

— Мой, дівки, чого не обзиваєтеся до дитини?

Тілько я отсі слова, а воно зразу утухло... подивилося ґорою в одну міру, як на тих полях у Петрові, зітхнуло гей старець, а сльози з очий аж до вушка капотять.

— Нене — кажу, — дивіть, як Василько зівяв... Чогось мене страх бере... Чи не вмирати хоче?

— Та йди, дурна, дитина щось зазріла на стелі тай міркує по дитинячи, а ти гинеш!

Поклала я його на соломі, він легенько потягнувся — і холоне...

Як не заголосять мама тоді! Як не зломлять руки! А Настя, найменша сестра плаче — вмліває:

— Василечку, не кидай нас, ой не кидай, зазулько! Та вона тебе ранена принесла в такий дальний світ, а ти умираєш?

Відплакала його Настя, ще з годину дивився.

Прийшла дядина, подала свічечку сукану, тоді воно тихенько зажмурилося і вснуло на віки. Якби хто руками задушив!

Пошила я сорочинку з крижма, крайчиною оперезала, з ялинки гильок сестри принесли, сухозолотом вбрали. Лежить мій Василько, такий делікатний!

Я тоді для цісаревої уставки вишивала, дуже торопили мене пани, то я всю ніч при мирцеви дзьобала тоті ниточки, як волосочки. Наболівся мій Василько за свій вік не по дитинячи, то я ніби парубкови молитву наняла. Нехай його мучену смерть обійду гідно з моїм родом!

Поснуло все, йно дяк читає псалтиру при Василькови, а я дзьобаю... І лавочки вивела рівненькі, зібрала білими нитками а зашила чорними.

Неначе тілько звиділася мені та дитина...

Прийшла я з похоронів ледви тлінна, вже й не годна скинути з себе чобіт. Чую, горячка мене ломить, плече розболілося...

Побіля мене сів наш дозорець, смикає уси:

— Ой, щось ти, небого, дуже горяча, треба мендувати санітетам... Може-б ти прийшла до мене побалакати, то я горівки тобі дам? Ти розумна молодиця.

— Та я горяча, бо ще жию. Ідіть геть, що вам до мене за право?

Блимнув тими очима, як сотона.

— Я нинька маю право до тебе, бо ти пашиш як грань!

Зачув мій стрик тоту переправку, на силу шибеник відстав.

Я дуже плакала за дитиною, ніяк не могла вгамуватися. Йду я раз дорогою, а той сам дохтор мені на вперейми:

— Щось у тебе очи червоні, молодице! Будеш мала віспу! Ти в сотнім бараці, а?

Виняв з кишені книжечку, записав.

Загомоніло між нашим родом, як в улию:

— Їдь тай їдь! Приписуйся на роботи, куди хоч, на Чехію, на Мораву! Тут тебе борзо зо світа зженуть за татом тай дитинкою!

Їхали люди, поїхала й я.

Є на тій Чехії фільварок, Колозорки, з Бріксу невилазна дорога болотами. Йно ми зітхнули до Бога, що дах над головою, ті що там вже були на роботах, скричали з порога в один голос:

— Людоньки, воліли би-сте посідати під колію, зачім мали вас до того пана везти! Бо коби то пан, — а то жидівський посіпака! У нього ніхто не удержиться і він собі добре на тім профітує. Прийдуть одні з Ґміндів, оброблять весну, не зможуть вибути, втечуть, заліг пропаде, то зараз пришлють других із Хоцня, оброблять сапаннє, Вольфсберґ обійде жнива, а Ґая осінь. Ніхто зразу не дістає собі плати, цілий місяць роботи — на заліг для себе „справець" відтягає. А потому голодом морить, нагаями пражить, поки нещасне не втече нічю, лісами, у які там дебри, щоб шандарі не перейми, бо контракт переломлений і пан на утікача право має!

— А тамтой собі радісінький, що даром оброблена весна, літо, осінь, що робітник не переводиться. Зачім ще вас тут люди добрі!

Знаємо вже, який наш пан, але пробуєм.

Як йдемо на сійбу з міхами насіння, такими, що з плечий кладуться на саму землю, то як хто припочне, справець зелізною „біґою" підганяє. Бє, бє до вечера, аж сам умліває. О Боже, він наших людей клене, як тілько сам хоче і на него права нема!

Як трафився день дощевий, то він нас посилав каміннє розривати. Бо то там у них є декотрі такі поля, як цвинтарі, — камінюки здоровенні гей копиці, а такі гладкі, ніби в Прутови на глибині. Казали Чехи, що колись туди йшло море і понаносило он-ті велетні.

Той пан, що його фільварок був, будував собі палату на одній горі, на високому виступні, поміж смереками та струмочками. Ми се каміннє товкли на лані зубчатими палками і виносили на плечах туди, — на підвалини.

Прийшов Великдень, а справець із біґою у дверях:

— Ану, виходь сяка-така! (Самі жінки були..)

— Не підемо нинька, пане справець, бо в нас свято, роковиця, раз до року! А як будете гнати на роботу, то всі ідемо від вас!

Став червоний як жар, трохи під ним трава не ймеся:

Пождіть! Я через годину шандарів на вас пущу!

Ми у Великдень під байнетами тото каміннє у кошілях на гору носили. Такий зойк був, Боже наш!

Перебула я в Колозорках два місяці, а тоді одної ночі без плати, без паперів, простоволоса втекла. І от знов я рік на Ґмінді, шиткою проживаю.

Ви тих узорів певно сотками знаєте, Параско?

Усміхнулася крихітку гордо:

Я їм сама ліку не тямую! Як-би хотів числити, го-го! Самих перміточних є двіста. А ще яка сила силенна всяких всячних! Драбинкові, колені, грушкові, дзьобані маком, прунечкові, чорнобривки, крилаки, гуцулочки, полушевкові, мачкові серединки, чотири рожі, петрушкові, лапками, гребінчасті... За день би не переговорив! А є також — пані знають? — узір Великдень.. Бо тоді одній дівці в Колозорках звиділася серед плачу така шитка, як малюнок... Дуже ми собі її уподобали. Ой, я таку маю охоту до шитки, що раз! Як дома на вечірках прядуть дівчата, то я всіх підганяю:

— Живенько прядіть, гей, бо я хочу шити та й дуже.

Смеркало. Параска розпростувалася, стиснула кріпкі руки жменями, заговорила в пів голоса:

— Ех, так мене движе, Господи! Всю роботу у своїм краю поїла-б! Десь там нивка банує за мнов, бжілки ждуть по лісови, кужіль павутинєм знялася... Коби до хати! Земля у нас як медом змащена, всього дасть...

— — Погоріло, кажете? У лісі смерек кілько? Сувої в ямах погнили, — отару гей фуфелиця звіяла? Нехай, що так! А я лихій годині на вкірки ще тонших мітків напряду, овечок ще веселійших викохаю!

Сміялася захоплююче, з блиском творчої розкоші в очах, із за свіжих уст світили як біль білі зуби. Стояла так, кріпка, тривка, з надміром сил, що бралися в тисячний раз строїти нове життє на згарищах минулого, зеленими гильками закосичувати траґічне **вчера** і з його глибин добувати золоторясну красу, — на вдивовижу небу і землі.

— — — — — — — — — —

Я дивилася на мою гостю мов торкнена божественним видивом. Душа стрепенулася в мені до дна і видала з себе тон чистий та високий, як „Аллилуя" на досвіті тої святої ночи, коли народ кличе Розпятого з небесного вирію. Се-ж бо стояла передімною не городенська виселена швачка, але невміруща Україна моя, тисячу літ бита за коси до землі, волочена по тюрмах і гаремах, по чужих нивах, неплачена робітниця — босоніжка... Мені сплили до серця всі вітхнені слова за простибіг розсипані по світі і ними витала я, знемагаючи від щастя, мою на смерть обречену любов.

Не крачте, галки, під чужим небом, соловій дзвінкої співає!

Ром. Дмоховський
надр. суду, кавалер ордеру „Pro Ecclesia et Pontifice".

Війна чи мир?

Целібатська війна немов притихла, устала. З усміхом побіди на лици потішають себе заговірники целібату, що: „ми знаємо нашу суспільність, наших людий; вони пошумлять, покричать, а опісля сядуть, притихнуть і ми виграли, целібат буде введений". Але завчасне ликування, бо суспільність наша, хоч яка залякана, хоч яка теперішним лихоліттям приголомшена, ще за права своєї церкви упімнеться. Тепер настала лише передишка, яка є конечна у кожній війні, у кождій боротьбі, щоби набрати нових сил та ще з більшою силою та енерґією довести до конечної побіди. Чи суспільність, чи епископи побідять, буде це Пиргова побіда, яка багато сил зужиє, а нанесе велику руїну нашій церкві. І питаюся: чи потрібна вона? Хто виновником її? Це важне питання. В часі світової війни і по скінченню її ведеться по нинішний день спір, хто спричинив світову пожежу, хто почав кріваву різню. Антанта склала всю вину на Німців і Вільгельма, а Німці відхрещуються руками і ногами від сего закиду перед цілим світом і судом історії. І заговірники целібату скидають з себе відповідальність. Епископ Хомишин у своїй брошурі відрікається від сего і невинно пише:

Станиславівський епископ проголосив в р. 1910 богословам свого семинара духовного ідею целібату без якогонебудь примусу(?) а лише заохочуючи кандидатів доброї волі до посвяти на службу Богу в безженному стані, зчинилася була проти Епископа і целібату формальна буря, не соромлячись навіть низьких і безсоромних пашквілів. (Жонатий клир, а безженство клиру ст. 3).

Отже нема вини за станиславівським епископом, він не накидував ніколи силою целібату, він невинен, а винні всі і вся, а найпаче той страшний, анахтемський „Український Голос", який виступає не лише проти епископа, але і проти нашого добра, бо редактори зміряють прямо до викликання ненависти і межиусобиць в нашім народі (ст. 4.). Епископ Коциловський каже, що він уступивби охотно в справі целібату, але винні питомці, що виступили з семинаря і він, епископ, мусівби тепер перед вулицею, перед террором уступити і тим булаб підорвана повага епископа. Припустім що так, що епископ не хотівби бути тим добрим батьком, що nota-bene прощає дітям (дітям, яким він своїми зарядженнями зломав життя), а ображеним маєстатом, то тут не в сім тепер питання, що краще булоб, чи уступити епископови, дарувати питомцям їх провину(?), як колись евангельський батько дарував свому синови, чи замкнутись в чотирох стінах і слухати підшептів молоденького ґенерального вікарія, архипресвитера і ректора, о. Д-ра Лакоти і вмовляти в себе, що маєстат є так ображений, що „воротя не має". Тут лиш питання тепер висувається, а саме хто винен тій цілій війні, тій непотрібній боротьбі. А вже і здоровий розум і льоґіка кажуть, що ніхто тут не зачинав війни, лише епископи своїми целібатівськими зарядженнями. І за ту боротьбу, що зачалась, і за її наслідки епископи і тільки епископи виключно мусять відповідати перед судом історії, мусять відповідати перед своєю совістю за подоптання прав нашого обряду, за зломані молоді життя, за прогнаннє з храму нашої церкви, хто знає, чи не найкращих її пастирів, якими сталиб ті характерні одиниці, які мали відвагу сказати епископови в очи, що безправно з ними поступив, ті рідкі люде, що радше пішли на біду і нужду, як малиб по фарисейськи впокорюватись і опісля ціле своє життя почуватись нещасними, зломаними. Отже хоч як епископи відпекуються устно і письменно, що не зачинали боротьби, то тут двох гадок не має: боротьбі винні епископи і за цілу програну війну зі сторони своєї пастви, а своєї Пиргової побіди — вони одні відповідати будуть. Дам ще на це один доказ. Колись по літах, по століттях історики церкви, коли розглядатимуть на скрижалях історії введення целібату в двайцятих роках двайцятого століття, писатимуть про унію, яко „tempi passati" і почнуть застановлятись над причинами упадку її, а переходу нашого народу в латинство, чи які секти, то чейже до таких парадоксів не доглупаються, що епископи не хотіли целібату — ні! вони всіми силами хотіли оборонити свої права і права унії перед Римом, але щож? Саме духовенство аж пищало, просило, благало конечно целібату і целібату. Ні! історія обєктивно судить, безпристрасно розбирає всяку справу і вину заведення целібату лише епископам припише.

Та може хоч яка частина спімне їх імена з почестю, а саме та, на котрих вони у своїм засліпленню рахують, себто правдиві „католики", які останнуть вірними їх заповітам. Ні, таких не буде, бо вони всі спиняться у латинстві, а инші підуть в автокефалію чи якісь секти. Але звідки такі сумні гороскопи для унії? На яких даних основується моє твердження.

Погибіль унії підготовляють самі епископи своїм неправним заведенням целібату. Тут не о жінки священиків ходить! Ні. Одна ґенерація, що живе у нас на очах, може і друга ґенерація священиків переболіє то відібрання привілея і пристануть всі на целібат. Зі смертю останньої їмості настане бажаний рай, вимріяний заговірниками: Але як каже німецький поет: „Das ist der Fluch der bösen Tat, dass sie stets böses zeugen muss" (це є проклятєм злого діла, що воно мусить завжди творити лихо). Коли раз епископи зломили канони східної церкви і не питаючись синода, не узгляднюючи наших протестів проти заведення целібату, той целібат заведуть, то наслідки ясні. Прийдуть по них, або може ще й вони самі заведуть собі, на свою руку, ріжні інновації, а саме викинуть іконостас з церкви (і так вже еп. Хомишин голосить, що святі в іконостасі задом обертаються до престола), перемінять спосіб причастія, заведуть оплатки, заведуть лацінську міссу і буде конець унії. Прошу Преосвященних о заперечення сего! Ні! Сего заперечити не дасться, бо треба знати, що нинішні епископи ще є епископами іменованими за добрих часів а по них прийдуть креатури „невидимої руки", і ті, вводячи щораз нові реформи на погибель унії, будуть покликуватися на нинішні зарядження епископські, що ось, мовляв, епископи Хомишин і Коциловський завели собі целібат і їм волос з голови не впав, а Рим називав їх устами Дженоккія за се не лиш епископами, але апостольськими мужами („non solum episcopus, sed etiam vir apostolicus"). Таж проби такого самовільного ведення справ церкви робив еп. Хомишин вже з календарем, та хоч соромно з цим провалився, то се його не налякало, а ще гірше розюшило і розізло і він пішов тепер по лінії меншого опору. Календарем взбурив проти себе цілий народ, всю паству, а целібатом безпосередно діткнув лише духовенство, від него залежне, ним залякане, заголюкане. І з горсткою священиків лекше іде, як з масою цілого народа і тому календаря собою видуманого вперто тримається лише епископ у своїй каплиці, а вже його катедра святкує по старому стилю.

Що епископи відчужили маси своїми зарядженнями і підкопали силу унії, є на се докази: Паломництво в Рим! Чи се ті давні паломництва ще з часів митрополита Сильвестра Сембратовича, або з перших початків митрополита Шептицького? Горстка людий, з яких кождий хотів дістатись за дешевим паспортом за границю. Ні одушевлення не було, бо ту охоту та радість згасили самі епископи, які в тім часі розпочали свої целібатські містерії. Ще і другий доказ. Ану! Нехай би приїхав тепер Дженоккі на візитацію дієцезій, як тому два роки. Тоді витали його як найбільшого приятеля свого, як витають діти свого батька. Я був присутній на гостині його в катедрі. Як довга катедра, так довгий був ряд священиків у світлих ризах, та повнісенька церков народа, який покірно хилився перед висланником Папи. Перед Дженоккієм явилися депутації духовенства, наших товариств і установ. Нехай тепер приїде Дженоккі, коли наші просьби і представлення проту целібату не віднесли ніякого успіху, то ми побачилиб, як би його тепер повитали. Штука лише раз вдається. Отже бачимо, що целібатська війна — се не війна проти Богу винних їмостей, але війна іде проти унії, яку епископи своїми зарядженнями ослаблюють, її підкопують.

Але пощо аж приїзду Дженоккія? Се самі епископи можуть сконстатувати при своїх появах між клиром. Чи є та давна щирість, сердечність, гостинність, з якою перше принимано Архієреїв по священичих домах? Вимушеність, прикрий сум, глибокий смуток царить в тих хатах, де повинна бути радість; розмова не клеїться, дискусія вривається, є лише попис для лизунів і поле для фарисейства.

Ну, годі — скаже хто — целібат є, що правда, непопулярна установа, але чи одна річ була непопулярна а опісля принесла користь церкві і народови. Возьмім хочби для прикладу реформу ОО. Василіян, переведену ОО. Єзуїтами. Таж ми аж депутації до Відня слали під проводом пок. професорів універ. Ізидора Шараневича і Омеляна Огоновського, а тимчасом реформа та лиш користь принесла чинови і церкві. Длятого добре розважмо, чи не упокоритисьби нам перед зарядженнями епископів і чи не принятиб нам сего ярма на себе. Забудьмо на перший арґумент наш, на чоло сеї статті висунений, що самовільне введення целібату грозить небезпекою дальшої самоволі в напрямі латинізації нашої церкви. Потішмо себе що при дальших актах епископської самоволі буде вже не боротьба з безсильною їмостею, а з цілим народом, як це було з календарем еп. Хомишина, як народ спротивився введенню орґанів, викиненню іконостасу, причастію оплатком і т. п. — придивімся справі введення целібату спокійно, обєктивно, розважаючи pro і contra.

Вгляньмо в мотиви введення целібату. Чи справді наші оба владики такі великі аскети, ґінофоби, що спробувавши на собі благодати целібату, тими благодатями хочуть ущасливити підвладний клир. Знаємо позитивно, що Преосв. Григорій, будучи питомцем старався о ласку неодної красуні і ще дотепер показують стидливо подільські їмості памятники з пламенними стихами, які писав колишній питомець, а теперішний Владика. Та не мав щастя, якось панам не був до вподоби. Кажуть, що тут була причиною нетільки фізіономія, але і кардинальні браки товариської оглади, і нинішний владика висвятився в целібаті та заприсягає месть попадянкам і треба йому признати, що виконує її консеквентно. Преосв. Йосафат, колишній шиковний і пристійний офіцер австрійської артилерії, колись на жінку та женячку мав инші погляди. Вказати лиш на отвертий лист його колишнього товариша, Петра Карманського, поміщений в бра-

зилійськім „Укр. Хліборобі“, а який з льояльности для Владики жаден з краєвих часописів не помістив. Знаємо і инші речі з життя Владики, які вказують на се, що теперішня пристрасть до целібату Преосвященого становить якусь дивну дісгармонію до його колишнього життя. Не штука голосити його о. Кориткови, який — слава Богу — девятеро діточок під своїми крилами виплекав.

Впрочім, колиб наші владики були дійсно від уродження целібатського настрою, чи не кращеб було їм бути колишнім Пафнуцієм, який, сам чоловік великої святости і чистоти обичаїв, не накидав цего ярма целібату иншим священикам. Признаємо, що целібат висший є від жонатого стану, але добровільний. Тоді то є він жертвою, перед якою треба голову склонити, але примусовий целібат, вимушений під загрозою невисвячення, подібний до того гарачу, який складає нападений чоловік в лісі, щоби життя уратувати. Не даш гроший — забємо, не пристанеш на целібат — не висвятимо. Шкода, справді тоді шкода правдивих целєбсів, які з посвяти, з переконання висвятились в безженному стані. Їх жертва, їх посвята розпливається тоді в імлі, бо на чолі нікому не стоїть написано, чи він добровільним чи примусовим целєбсом.

Своїм зарядженнєм стали епископи против цілої суспільности, зразили собі всі верстви народу. І деж то „пастирське благорозуміє“, яким повинен відзначатися звичайнісенький собі парох на селі, коли його в епископа не має? Целібатом цим зразили собі епископи духовенство і мірян і інтеліґента і простолюдина. Як вказують громадні віча, що відбулись у Львові, Перемишлі, Станиславові, Коломиї, Чорткові і по инших містах, був се голос народа, якому повинні були епископи прислухатись, хочби для засади „голос народа, голос Божий“. Нехайби так пішла до станиславівського владики депутація з якого села зі скаргою на свого священика, таким грімким протестом, як грімко лунав протест двох найбільших міст в його дієцезії, Станиславова і Коломиї проти владики, то певно бідний священик, що зворохобив лише частину одного села проти себе, вже десять разів бувби суспендований. А владика що иншого! Він вкриє себе зле зрозумілим і фалшиво собою інтерпретованим цитатом з Евангелія: „Аще от міра бисте били, любивби вас мір!“ Мене ненавидять всі тому, що я не від світа сего.... і тим цитатом вколише себе, цими словами потішить себе і дальше своє робить на шкоду церкви і народу, відтручуючи найкращих людий від себе, прихильних церкві і щиро відданих також його особі. Сидячи самітні у своїх палатах, бачать епископи цей світ у найчорнійших і найтемнійших красках, повний самих атеїстів, радикалів, богохульників, з якими треба боротися всіми засобами, всіми способами. Тимчасом я могу сміло твердити, що так зле не є, як собі епископи представляють. А навіть колиб так і було, то способом ними практикованим нічого не осягнуть. Епископи Хомишин і Коциловський з нікім зі світської інтеліґенції не стрічаються, не сходяться, але в Станиславові, де я довший час перебував, це не разить так, бо епископ там на престолі вже двайцять три роки, то вже і забулась инша поведінка, але еп. Коциловський мав такі гарні традиції по бл. п. „епископі-громадянині“ Конст. Чеховичу який громадив у себе в своїй палаті всю інтеліґенцію перемиську і мав перше і рішаюче слово у всіх справах. Нині не то! З епископських палат летять лише анатеми, громи і в той спосіб наступає відчуження мірської інтеліґенції від церкви.

Але взагалі наші епископи махнули рукою на нашу інтеліґенцію, бо чи можна зачинати такий непопулярний крок, як вводження целібату, не докучаючи тим до живого не лише самому духовенству, але також і мірським сферам. Таж наша мірська інтеліґенція доси в 75% сини священиків і чи може такий священичий син байдужним бути на це, як він бачить, що його гніздо, з якого вийшли його батьки, діди, прадіди, драконським розпорядком епископа руйнується, касується? І можеж таке зарядження не зразити собі всіх і вся? І чи є воно, питаю, хоча трохи пастирськи-благорозумне? Чиж Преосвященні не читали в „Укр. Голосі“ протесту священичих синів проти безчещення їх родинного гнізда?

Питаюсь Преосвящених, в чім властиво та жінка нещаслива перешкоджує священикови у сповнюванню його священичих обовязків? Чи вона спиняє його у відчитуванню церковних правил? Ні! зовсім ні! Знаю таку сцену з життя нашого одного сільського жонатого пароха. На вакації приїхав з заграниці по зложенім доктораті син, з яким батьки не бачились вже довший час. Затуркотіла стара попівська бричка, висів з неї красавчик-синок, і у брамі привітала його мати. „Адеж татунцьо“ — спитав син. „Татунцьо моляться в саді, не перешкаджай їм, най помоляться, вони чули туркіт брички, най перше віддадуть Богови славу, а опісля і для нас стане часу“... За правдивість цеї події не потребую ручити, „клясти і ротитися“ бо це нічого надзвичайного, такий жонатий священик з молитвословом в руках це не виїмок, а тип, який вже перейшов в літературу. Читайте Радзикевича „Шляхом туги“, ту апотеозу священичих наших родин, а вона кінчиться тим, що священик з молитословом в руках умирає. Коли світський чоловік такі гарні сцени бачить під стріхою нашого священика, то щож діється серед духовників, коли бачать, що наші епископи болотом-грязюкою обкидають нашу священичу сімію. Не хочу випоминати їм їх походження і їх роду, але твердю категорично, що будь вони священичі сини, вони ніколи не піднеслиби своєї руки на збурення священичого гнізда.

В чімже ще може жінка священика перешкаджати свому чоловікови в його душпастирській діяльности? Чи може у слуханні сповідий? чи у відправі богослужень, чи голошенню проповідий? — Ось що оповідає що-до цего останнього оден з наших найвизначніщих священиків: „Я був колись сотрудником в старенького пароха на селі, де одинокими інтеліґентами, які приходили на службу божу і проповідь була старенька їмость-канонікова і моя дружина. І їх то присутність, тих обох їмостів справляла, що я до проповіди приготовлявся цілу суботу, щоби перед каноніковою, а ще більше перед моєю молоденькою дружиною не застидатись, бо я хотів, щоб моя дружина була о мені як найкращої думки.

В чім же жена перешкоджує священикови? Чи може в засновуванню братцтв? Чи може в праці в читальні? На то скажемо: Ту справу треба брати індивідуально а не по тім, чи духовник жонатий або нежонатий. Маємо добрих робітників у винограді Христовім жонатих, а маємо добрих і целєбсів, а є леґейди, недбалюхи і одні і другі. Між жонатими маємо такі перли нашого духовенства як оо. Шанковський з Оброшина, Цегельський з Камінки, о. Ю. Дзерович, Др. Костельник, Др. Левицький із Львова, о. Т. Савойка і багато инших. Такими були: пок. о. Т. Лежогубський, о. Евг. Гузар і т. д. А є і целєбси світлі люди прим: о. Городецький, о. др. Юрик, о. Сухий, пок. Ваньо і инші. А возьмім двох братів Галущинських о. Д-ра Теодозія ЧсВВ, целєбса і його брата Михайла жонатого. Оба вони звісні робітники на нашій народній ниві, хоч один целєбс, а другий жонатий. Той другий не оглядався на це, що „невидима рука“ нажене його з посади і його жінка і троє діточок останутъ без забезпечення, а запротестував голосно проти кривдження нас і опинився на старість без посади, прямо в матеріяльній нужді. Особисто він і його родина стали жертвою тої думки — трактувати забезпечення екзистенції своєї і своєї родини, як річ другорядну. І чому цього не зробили нп. кавалери-професори, а зробив це жонатий Галущинський? Бо це вже в крови Галущинських, бо так вони виховані своїм батьком і мамою під попівською стріхою — працювати для церкви і народа, не оглядаючись на свій власний інтерес, на своє власне „я“.

А як списалось наше жонате духовенство в часі російської інвазії? Еп. Хомишин, полишивши свою дієцезію опіці Матери Божої, аж два рази втік соромно до Відня, а його жонаті панотці полишились при пастві як добрі пастирі і боронили свого стада. Щастєм для епископа, що війна так обернулась, як тепер її вислід знаємо, але що булоб, колиб була побідила царська Росія. Епископський престіл в Станиславові як „вакантний“ бувби певно обсаджений яким Сімашкою або Попелем і хтожби в першій лінії був винен апостазії дієцезії, як не еп. Хомишин, який товариство це целєбсів св. Йосафата закладає; але в сліди мученика навіть на пробу не хоче вступити. Цей один промах в життю владики повинен раз на все замкнути йому уста, щоб не робив докорів жонатому духовенству, слово докору повинно йому на устах завмерти. „Врачу, ісцілися сам!“ Целєбсура не імунізує нікого від похибок, не хоронить від дурниць. Навпаки — жонате духовенство є богато більше забезпечене від життєвих помилок, як целєбси. Опінія світа про жонатих, а опінія світа про целєбсів виходить в користь жонатих. На це можу дати багато доказів.

Я собі не уявляю життя такого целєбса в далеких горах, на селі за горами за лісами. Ні з ким сісти, ні поговорити, ні порадитися. Дур голови чіпається: Шож дивного, що такий целєбс або розпиячиться, або піде між челядь та пусті думки до голови собі допускає, або і здивачів, зледачів. Встане рано, відмовить правила, піде до церкви, висповідає кількоро людий, відправить літурґію, а опісля цілий день сам один, самітний, безрадний, безпомічний. І колиб він того целібату був сам захотів — то годі! „терпи, козаче!“ Але ні! Це йому навязав на силу його епископ, що сам в місті має свою капітулу, має авдієнції, має виїзди на візитації канонічні і тим проганяє скуку і грішні думки, та навіть йому в голову не іде, як дуже бідує, горює жертва його жорсткого зарядження, десь там далеко в горах, в заказаних, впрост в карних місцях його дієцезії.

Кождий нарід має свою питому вдачу, має своє духовенство по свому фасону. Прим. в полудневій Еспанії на великих церковних торжествах в честь Найсв. Тайн кілька пар дітий виконує перед великим престолом ритмічні танці при відповідній музиці. А це викликалоби у нас згіршення. За те з наших поклонів сміються найпобожнійші чужинці. Також і типи священиків не є у всіх католицьких народів однакові. В Римі прим. в прилюднім огороді на Пінчіо грає пополудні музика, сходяться маси міської публики, приїзджає також в замкненій колясі поважний кардинал, входить в одну з алей і, слухаючи музики, відмовляє з „бревіра“ церковне правило. В Римі то приняте. У нас не можливе. Знов в Баварії навіть дуже добрий священик-парох в неділю, по вечірні, іде до пиварні, сідає з прихожанами і тягне з ними куфлю за куфлею пива. То також не для нас. В нас виробився инший тип священика, якого зовсім но потребуємо стидатися. Не глубокий богослов, ані інквізиторський цензор, але людина добра, з серцем, високо гуманна, гостинна, весела, все з погідним лицем, — ось тип нашого священика. І не треба нам того типу міняти ані за французьких „абб-ів“, ані за італійських „падр-ів“, ані за польських „ксєнжи“, але радше працювати нам над удосконаленнєм нашого українського священика. Мають Італійці, чи Поляки, чи Німці свої добрі сторони, маємо і ми свої; най кождий досконалить себе у своїм: „звізда бо от звізди разнотвует во славі“.

Чи треба нашим українським духовникам такого клопоту, який мають зі своїми сьостшеніцами“ і „ґосподинями“ польські ксьондзи. Таж виробилась вже окрема література того рода. Возьмім до рук підручники до реколекцій для священиків, написані латинськими духовними, а там на кількох сторінках є напімнення, перестороги, фацеції о духовних господинях, а пок. проф. краківського університету Др. Казімєрж Цімерман пише окрему книжку, що свого часу наробила тільки крику п. т.: Moja pani(!)

Кілько примх, кілько капрісів, кілько ґримасів і клопотів мусить перенести такий ксьондз від своєї пані. Преосвященні! Не пхайте наших священиків у те багно! Прочитайте цю книжку Ціммермана, чоловіка ученого і безпристрасного, який зробив такий прикрий досвід в своїм життю, а певно зворушиться Ваша совість і вилишете ксьондзам їх „пані“, а свому доброму незіпсутому клирови лишите їх законні жінки.

Скажете може, що наші духовники зле жиють зі своїми жінками і тим дають згіршаючий приклад для громади. На сей докір не замикаємо очий, але считаємо: „як великий є відсоток священиків, що зле жиють зі своїми жінками? Трафиться найбільше один випадок на три деканати, отже дуже малий відсоток. Як що тут винен він, то він і яко целєбс бувби неможливий як священик, а як що винна вона, то народ дуже добре знає, хто тут винен і певно жалує свого отця духовного, що так зле при женячці натрафив, і певно каменем не кидає на бідного священика, а хіба жалує і з такого поодинокого спорадичного випадку не заключає: „священики не повинні женитись“. — Впрочім епископи мають на такі зле жиючі супружества добру раду. На це є церковний дисциплінарний суд. Цей най розгляне справу злого пожиття духовника з подругою. І як-що провинився тут священик, нехай безпощадно його суспендує, відбере йому можність — що так скажу — брикати.

Ще одну осторогу чуємо від владик: „Ми заводимо целібат для добра духовенства, бо теперішна економічна кріза так обіднила всіх, що священик не може утримати жінки і дітей, тому хочемо їх вирвати з біди і нужди.“ Правда о стілько, що дійсно тепер живемо у такій тісноті та бідноті, о якій нікому не снилось. Давнійше були священики, що мали більше як десятку дітей і могли виживити всіх дітей і вивести в люде, а нині не то. Були священичі родини, що мали 16, 15, 14 дітей і якось дали собі раду, а нині всюди скрута, всюди біда. Але рада епископів виглядає на ту пословицю німецьку, яка звучить, що „Man darf nicht das Kind mit dem Bade ausschütten“ (не викидай дитини враз з купіллю). Такий скрутний час перемине, бож ніхто не видержить такого стану довго. Нині дайте апеляційному радникови, що кажу, президентови суду, міністрови кількоро дітий, то буде добре голову сушити, як кінці з кінцями повязати, а мимо того ніхто їм не дає ради: „не жениться“. Особливо не сміє така рада виходити з уст епископа, що повинен стояти на стороні святости супружества та ваги родинного життя для суспільности.

Звісна є приповідка: „ab hoste disce“ т. є. вчися від ворога. Коли епископи цілком знехтували голос свого духовенства і своєї пастви і автократично, незаконно ввели собі, немов на своїм власнім подвірю целібат, то нехайби хоч прислухались, що виписується на сторінках преси „невидимої руки“. Епископи добре вичулиб, що „невидима рука“ бажає собі того целібату більше навіть, як епископи. Вониж бачать і вчить їх історія нашого національного відродження, що духовенство видало не лиш світлих священиків, але також величезна більшість наших заслужених громадян, це сини священиків. Нехай епископи возьмуть до рук прегарну працю М. Возняка: „Відродження Галицької України“, нехай перелистують картку за карткою, а побачать, кілько позитивної праці вложило наше духовенство в освідомлення та будження духа нашого народу від часів Маркіяна. А коли хто гасив ту іскру любови до народа та ставляв перепони нашому національному розвиткови, то хиба целєбс Бенедикт Левицький, інквізитор „Русалки Дністрової“.

Правда, найдеться і між священичими синами „мудрець“, що поганить церков і духовенство. Але чиж між дванайцятьома апостолами не найшовся такий Юда Іскаріот? Появу таких впрочім нечисленних „мудрців“ викликало подекуди саме духовенство, яке в деяких селах занедбувало свої обовязки, а думало лише про свою наживу і що правда, такий „мудрець“ багатьох збудив з летарґу. Духовенство взялось до праці, до місій, до проповідництва, до закладання брацтв і читалень і кириня таких мудрців вийшла на добре.

Ще одним клопотяться епископи і жонатому духовенству тим дорікають, а саме долею вдів і сиріт по священиках. Дійсно гірка доля вдови і сироти по священику. Але нехайби епископи тільки енерґії і доброї волі вложили в справу забезпечення вдів і сиріт, кілько вкладають в крайно непопулярне і шкідливе форсовання целібату, то доля вдів і сиріт булаб обезпечена. Нехай возьмуть собі оба епископи приклад від Архієрея Андрея. З Його милостивої руки виховуються в захисті Його імени богато сиріт по священиках і тим самим мають забезпечену долю. Правда, що станиславівська катедра не має тої дотації, що львівська, але жонате духовенство не жадає ні сотика від епископа Григорія. Нехай він вложить в це діло лише свою ревність, охоту, краснорічивість, а духовенство стягнеться з останнього, так як вже нераз відзивалось на єго поклики, хоч би нпр. на будову епархіяльного дому при вул. Липовій, який лише через лиху господарку опинився в чужих руках.

Целєбси вказують нам постійно на захід і на латинське духовенство Заходу, яке видало богато святців. На це можна сказати, що чуже видять під лісом, а свого під носом не бачать... Нехай заглянуть однак в костели Франції, Італії, Німеччини. Чи там побачать вони тільки молячихся, таку глубоку віру, як має наш народ? Ні, ніколи не замінявби я нашого парохіянина хочби з польським мазуром. Там одиниці вибиваються, а тут цілий народ. А як то страшно шкодить станиславівський владика такими обвинуваченнями нашим священикам перед цілим католицьким світом. Правда! такий кс. Нікодем Стешинські в своїх „Рочніках католіцких“ називає еп. Хомишина „gwałtownik boży“, але рівночасно виливає на наше духовенство і наш народ цілий цебер помий, покликуючись на авторітетні слова епископа Григорія, а то саме робить другий наш „пшиядєль“ кс. Коржонкевіч в „Katholiche Korrespondenz“. Безперечно, що і до Риму ідуть брехливі доноси на наше духовенство на основі пастирських листів, дієцезіяльного Станиславівського Вістника і криптонімних публікацій владики, від услужливих конфратрів. І дивуватись, що Рим здезорієнтований і нам не вірить і нас уважає як „lästige Ausländer“, яких требаби або цілком златинщити, або нас позбутись.

Чому наші епископи не дивляться на це, що виробляють такі Мацохи, Копачі, Брнякі і Ідеци? Справді якась манія „самоопльовання“ їх опанувала. Всьо що наше, питоме, українське, то до нічого, а на Заході лише правда, краса, рай. Не горнуться до нас, до свого клєру, до своїх дітий, а відгороджуючись хінським муром від нас в чотирох стінах своєї кімнати, ідуть як нетлі за світлом латинства (не католицтва), яке їх ненавидить, призирає, мимо того, що „ґвалтовніками“ божими називає.

А наше духовенство тепер таке бідне. Воно потребує консолідації, потребує якогось слова потіхи, розради, помочи. Одиноке священиче заслужене товариство св. ап. Павла розвязали; не мають наші священики з ким зійтись, порадитись, загрітись до дальшої праці. — Ну, нехайби хотяй ті станіславівські целєбси з Товариством св. Йосафата що робили, а тимчасом поза виданням пашквілю на наше жонате духовенство і корчемної лайки о. Др. Авксентія Бойчука під моєю адресою, ніякої діяльности не проявляють.

Між епископами а духовенством велика прірва, велика розтіч думок. Але ми видимо, що в Льокарно та в Лондоні такі відвічні вороги, як Німці і Французи погодилися, подали собі руки, бо Анґлія дуже добре зрозуміла, що не здавити, нездусити такий великий народ, яким є Німці, а час простягнути руку до згоди. І епископи, які зачали війну зі своїм клиром, не повинні спихати з себе вини за розпочату несимпатичну і шкідливу кампанію, а як добрі батьки, добрі пастирі своєї пастви, піти на уступки.

Свого часу, перед 30 роками, коли Владика Григорій був ще питомцем, були питомці приневолені виступити з семинара. Тоді кардинал Сембратович сказав прилюдно: „Як мені волосся на долоні виросте, тоді сецесіоністи з семинара будуть священиками“. Але як добрий батько уневажнив навіть присягу зложену питомцями на хрест, що доти не вступлять до семинара, доки їх всі жадання не будуть увзгляднені, забув свою погрозу, приняв всіх в семинар назад і нині вони є найкращими пастирами, окрасою українського духовенства. Чиж не ліпше так?

Правда, і зі сторони духовенства впало не одно прикре слово, але годі. Духовенство пробувало всіх можливих способів, щоби серця епископів змягчити. Висилало депутації, писало меморіяли, боронилось в „Ниві“, а з уст епископів чуло лише „non possumus“ і анатеми...

Нехайже Новонароджений Христос, якого витали Ангели піснею мира і спокою, принесе бажаний мир для нашої церкви, змягчить серця епископів і отворить їх очи на инші наші небезпеки, які грозять Його церкві з сторони єресей і сектанства. Наше духовенство і громадянство простягає руку до згоди і скидає з себе всяку відповідальність за долю Унії, загрожену нашою міжусобицею.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

На різдво до дому.

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою...
Гей! Що чувати там у вас?
Чи йдете з колядою?
Чи ще живий Федір, Юрко,
І мій сусід Зарічний?
Чи й нині, як колись, давно,
Співають „Бог предвічний“?
Чи й нині мерехтять зірки,
Над хаткою старою?...
Гей краю мій, не знаєш ти,
Як тужно за тобою.

Ще три, ще два, ще оден тиждень і — Різдво....

Господи, чогож ті дни, як черепахи лізуть!

А які довгі ті години в школі! А які скучні! Фараони, аористи, апокрифи — нічого голови не тримається. Все якесь таке далеке, чуже, непотрібне. Силують тебе перебувати з Цезаром і Ксенофонтом, а думка твоя на инші шляхи рветься. Вона там, де широкі поля під снігом, ніби під обрусом білим, широко розстеляються, де лід на річці тріщить, де дим з коминів снується і де шумлять ліси. В рідному селі твоя думка.

А тобі кажуть учитися того, що діялося перед двома тисячами літ в країнах, котрих ти ніколи й на очи не побачиш. Та ще грозять двійками.

Нехай! А в тебе календар. Перечеркуєш у ньому днину за дниною; ще три, ще два, і — завтра коні по тебе приїдуть.

Наука повинна трівати до першої години, але директор звичайно вже в 11. пускає.

В кого годинник, тримає його під лавкою в руці. Що хвилини глипає на велику вказівку.

Якже вона по малесеньки лізе!

Безталанні власники хронометрів! Скільки штовханців дістанете ви тоді з боків і з заду. „Котра година? Кажи!“

„Минуло пів...“

„Брешеш.“

„То чого ти питаєшся, як не віриш. На другий раз не скажу.“

„А я не дам відписати задачі.“

Професор взиває до порядку: „Геórака, óпопа, óммай“ — повтори!“ Безталанний власник хронометра даром пускає в рух то праву, то ліву ногу, ніхто кругом не знає, що про „горао“ мова...... Чомуж той сторож не дзвонить, старий, дурний Мадяр — Дам? І щоб то йому пошкодило задзвонити кілька хвилин скорше! А я! Секунди не дарує.

Аж — Славити Бога, задзвонив...

„Царю небесний утішителю душ істинних.....“ починає той, що найскорше вміє молитися... „Веселих свят, веселих свят“, — лунає кругом і по сходах стрімголов висипається кількасот хлопців на ринок. Розбігаються на всі сторони світа.

„Бувайте здорові зимні шкільні мури! Не затужимо за вами. До дому їдемо, до дому, на свята!“

Не йдеш, а прямо вітром летиш на станцію. Добре тим, що мешкають на Містечку, або на Адамівці. Їм рівно, а тобі треба драпатися на Олімп. Совгавиця така, з гори сани з дровами женуть, як пяні від плота до плота в затоки йдуть, ще ноги поломлять — ігі!... А тобі спішно, бо там уже коні чекають.

Ще далеко до брами, а ти вже сліду своїх саний шукаєш. Полози широкі, а серединою шина, — пізнаєш. Вони, їй Богу вони! І слід Діяни видно. Хортиця, по верху перебігла, а денеде навіть помітно, як довгим хвостом сніг струснула. Впадаєш на подвіря. Не розчарувався. Коні на тебе ждуть. Накриті дергами, пара з них бє, як з печі дим. Кирило хитро всміхається: „поїдемо, паничу!“

„Зараз?“

„Лиш коні зїдять обрік.“

Ти лихий, що всьо хоче їсти. Сам голоду не чуєш. Обід не смакує тобі: Десь здалеку заносить різдвяним борщем, голубцями і пирогами. Ніби ті пахощі сани з дому привезли.

Чи зїв що, чи ні, чи взяв яку книжку, чи забув, садовишся в сани, вбираєш батькову шубу, Кирило обтулює тобі бараницями ноги, — вйо!

Боже ти мій, як гарно тепер на світі! Як легко дихати тим чистим, зимовим повітрем і як чисто, як біло кругом. Тільки від дерев сині тіни поперек дороги кладуться, а дорога копна. І як тут нарікати на світ, коли він такий гарний! Навіть ті брудні жидівські дімки коло рогачки за містом, якісь такі привітні, любі, ніби кличуть тобі: „веселих свят!“

Дорога білим килимом Савської цариці послалась перед тобою. Сани сунуться о жемчугах, по розмелених на муку брилянтах, аж очи сліпить.

„Дзень, дзелень, дзень, дзелень... скорше, скорше, скорше!“

Переїхали шість горбів вже й наше село видно. Далеко. Треба ще минути лісок і на долини звернути. Долинами крутиться Золота Липа. Її мало що й видно, бо снігом позаносило. Богато снігів сего року. І добре, бо яке тобі Різдво без морозу і снігу. Ніяк не можеш собі уявити Різдва в Італії, або десь в Єгипті. Різдво повинно бути таке, як у нас. У нас все таки найкраще...

До села чимраз близче. Вже й млин болваніє під горою, вже пізнаєш хати. Видно, в котрій вечерю варять, а в котрій ні.

На долинах часом блуд чіпається, але то в сніговицю, в ночи, а тепер ще лиш вечоріє. На снігах видно ще червону заграву, хоч сонце вже зайшло.

Тихо так. Бачиш, як стрибає зайчик. Щоб він нам дороги не перебіг. Чемний зайчик. Спинився, сів на купині і мордочку лапками миє. Смішний такий! І — безпечний. Цеб то-ж знає, що в нас нема ні стрільби, ані часу. Їдемо на свята.

Кирило обертається і показує свої здорові зуби. „От колиб так соли, паничу.“

„То що?“

„Посипалиб зайцеві на хвостик і заяць наш.“

(Він все щось мусить дурного сказати, той Кирило) „А вовка ви не боїтесь?“ — питає.

„Вовки попід село не ходять.“

„А ось, які сліди,“ — батогом показує поперек дороги.

„Це не вовчі, а лисячі сліди, я знаю.“

„Во! То вас там і такого вчили.“

Що правда, тобі байдуже, чи це вовки, чи тигри походили, хочеш одного: до дому.

Ось і він. Стоїть обтулений загатою, як медвідь і глипає двома кухонними вікнами, як очима. Дим двома шнурками з двох коминів снується, просто до неба.

Пси ласяться до тебе, худоба в стайнях реве, навіть когут, почув на підрах, на драбині, що приїхали, і піє. Приїхали.....

На силу добуваєшся з бараниць, вискакуєш з саний і біжиш по сходах на ґанок, просто в батькові обійми. Відчиняються двері, струшуєш сніг, — мати, рідня, прислуга, — в хаті так ясно і тепло.....

* * *

Ой тепло! Чуєш це тепло до нині, хоть життя всіми способами старалося заморозити тебе, вялило твої найкращі мрії, студило горячі бажання, добиралося до самої душі. А ти все таки чуєш те різдвяне, святочне тепло своєї рідної хати.

Нігде ти його у світі не знайшов і мабуть вже не знайдеш ніколи. Ого! Воно там, в країні споминів твоїх дитячих, у рідному селі.

Др. Остап Грицай.

Колядуйте на „Рідну Школу“.

„Нарід, що не стягається з останнього, аби вдержати свою національну школу, не варт називатися народом.“ *Бісмарк.*

При Свят-Вечері згадуємо всіх, хто нам доротий і незабутній. Згадуємо наших рідних і кревняків, добрих приятелів, та й добрих знайомих. І це гарно. Але ми, Українці, не повинні притім вдоволитися спомином про наших найблизших. Ми маємо під теперішню хвилю святий обовязок згадувати при кождій нагоді, при кождім зібранню, при кождім святі всі наші національні установи, а передовсім і головно: **Рідну Школу.**

Бо-ж Рідна Школа для нас під теперішню хвилю — це мов та Мати рідна, про яку не вільно нам забувати ніколи, як-що не хочемо, аби нас за те важко скарала доля. Так, — Матірю для нас Рідна Школа, бо вона серед найтяжших обставин виховує наше нове, найбільш надійне поколіннє. Плекає в нас національного духа. Вчить нас думати й почувати по українськи. Береже душі наших дітей. Рідна Школа є підставою усеї нашої національної культури. Проте не вільно нам забувати! Мусимо тямити, що культурні народи світа з давніх давен і коштом найбільших жертв дбали про свої національні школи, коли працювали над подвигненнєм культури в себе. І можна сказати, що всі ті культурні народи добували в світі значіння в міру того, оскільки дбали про школи в себе й доходили тим чином до вершин освіти й поступу.

„Добре зорґанізована школа здобуде нам світ!“ — проголошував, тому кілька соток років назад, великий орґанізатор новітнього шкільництва, Апос Коменіюс.

Ось уже починаючи з VII. в. по Хр. добув невеликий пустинний нарід Арабів великанського значіння для культурного розвитку всього людства тому, що в них уже тоді була зорґанізована своя школа, і вони всюди там, куди заходили, ширили просвіту і поступ і перевисшали з того погляду навіть християнські народи в Европі. А такий висококультурний нарід, як Німці, намагався уже від найдавніших часів орґанізувати собі національні школи, Колишній великий союз німецьких торговельних городів — т. зв. Ганза — основував скрізь по містах такі чисто національні школи (— вони звалися „німецькими школами“), вдержувані не державою, тільки жертвами свідомих німецьких громад, а в яких училися і виховувалися діти в користь і на славу німецькому народови. Коли-ж в р. 1870/71 у пропамятній німецько-французькій війні Німці добули блискучої перемоги над Французами, то скрізь по світі пішла відома приповідка, що „не зброя німецька перемогла Французів, а німецька школа“. І в такім культурнім середовищі, як Анґлія розуміли ґромадяне з давен давна значіннє чисто національної школи, цілком незалежної від державного уряду. Затеж могутня колись королівська Франція стала в XVII. ст. жертвою страшної руїни між иншим і тому, що низше шкільництво в неї — особливож для простого народа — не було зовсім зорґанізоване і простий нарід жив там в безпросвітній нужді і темряві.

Тимто усвідомлюймо собі все наново, що своя національна школа — це підстава всякої національної культури. Що Рідна Школа для нас, галицьких Українців, то світло в темряві, то спасеннє для наших душ, і останнє прибіжище для наших дітей у хвилі ворожих наступів на українську народність. І тому кличмо при святі Різдва від села до села, від міста до міста: **Колядуйте на Рідну Школу! Вся коляда для Рідної Школи! Ратуйте найважнійшу національну установу!**

Ратуйте, — бо наша Рідна Школа, на жаль, над берегом пропасти — в небезпеці повної матеріяльної руїни. Адже ми знаємо добре всі, що наше Українське Педаґоґічне Товариство, — яке властне удержує всі установи Рідної Школи — інституція чисто культурно-просвітна, не має ніякого власного майна та істнує і в силі вести свою роботу виключно при допомозі добровільних жертв нашого громадянства. Але щож, внаслідок гострої господарської і грошевої кризи — кажеться в останнім заклику УПТ. — а вслід за тим зубожіння нашого громадянства жертвенність суспільности з дня на день маліє так, що приходи не покривають і в части місячних розходів, *а Голов на Управа УПТ. станула перед питаннем: що дальше робити, та як ратувати УПТ. — перед ліквідацією? Вся наша надія на коляду, докладаймо всяких зусиль, щоб вона дала як найкрасший вислід, бо від її переведення залежить істнуванне Товариства...“*

Значить, дорогі земляки:

Від вислідів сьогорічної коляди залежить істнуваннє нашої української, Рідної Школи. Чиж може бути між нами свідомий громадянин, який не розумівби всеї ваги такого положення?

Укр. Тов. Педаґоґічне крім оборони прав нашої школи, удержує 20 народніх шкіл, в яких цього року вчилося 3.459 записаних дітей. Одинайцять захоронок, до яких вписалося 400 наших дітей. Учительські семінарі з правом прилюдности в Коломиї, Самборі і в Стрию. Мужеські семінарійні курси в. Станиславові — закриті! — і два у Львові. Жіночі семінарії і курси в Коломиї, в Самборі, в Стрию і ві Львові. (У всіх тих наших семінаріях і сем. курсах було записаних разом 622 дівчат і 50 хлопців). Далі приватні українські ґімназії У. П. Т. з українською мовою навчання: в Городенці, Дрогобичі, Золочеві, Коломиї, Рогатині, Станиславові, Тернополі, Чорткові і Яворові. На рік шк. 1924/25 було тут вписаних 1837 учнів і учениць, а на приватних ґімназійних курсах ві Львові і Долині 127 учеників і учениць.

Справді — скількиж уже тут невсипущого, доцільного й геройського труду, якаж тут велич громадянської, просвітно визвольної роботи!

Впрост чудувати доводиться, що завдяки У.П.Т. наша Рідна Школа на перекір усяким ворожим трудноцам так розвивається, як досі, і стільки-стільки молодечих душ спасає для рідного громадянства, для українського народу, для Рідної Землі! Мов та морська ліхтарня видвигається Українське Педагоґічне Товариство серед важких бурунів нашого часу на овиді світа Галицької України і вказує нашій суспільности певний шлях до культурно-просвітного Визволення. Так якже допустити нам до того, аби те спасенне світло *нашої просвітної думки — згасло, й тисячі-тисячі української молоді потонули в темряві чужинецьких шкіл?*

Ні, українські громадяне, ні, дорогі земляки! Ми — а передовсім наша інтеліґенція не допустимо до того, аби наша Рідна Школа перестала істнувати. Нам не вільно до того допустити. Наша жертвенність мусить збільшитися! Тож тасама історія людства, що записала імя якогось там анґлійського кушніра і його жертву на національну школу, та сама історія записалаб у книгу життя і те, що 40-міліоновий український нарід не потрафив у XX. віці довершити того, що в Анґлії в XVI ст. зміг зробити гурт ремісників. Жертвуймо-ж усі, від старших до дитини! Бо і якоїж то суми треба на те, аби уможливити У. П. Т. його діяльність? По скромним обчисненням адм. на рік 1925/25 треба суми 704 тис. 825 зл, на рік. А не забуваймо притім, що в культурних народів уже за наших часів — як в Чехів, в Німців або Італійців — водилося так, що коли вони вели боротьбу за свою рідну школу на окраїнах їх землі, то щорічні їх жертви на школу були звичайно 3 або 4 разів більші, ніж обчислене приблизно запотрібуваннє. І тому в сих народів є нині власні держави й пошана в цілого світа.

Так щераз та з глибини душі:

Колядуйте на Рідну Школу! Вся коляда для Рідної Школи! Ратуймо великими жертвами нашу найважнійшу національну установу — Українське Педаґоґічне Товариство!

НОВІ КНИЖКИ.

Хліборобська Україна *книжка пята.* Рік 1924—1925. Відень. Видання *Українського Союза Хліборобів Державників.* — стор. 398, велика 8°. — Споміж усіх наших сучасних журналів безумовно накращим є „Хліборобська Україна“. Цікавий цей журнал і своїм змістом і своєю ідеольоґією і вкінці тим, що тут пишуть деякі наші найліпші публіцисти й учені, а головно сам редактор, В. Липинський. — „Хл. Укр.“ це рівночасно орґан Укр. Хліборобсько-Демократичної Партії, згуртованої довкруги б. Гетьмана України, П. Скоропадського. Ця партія обстоює потребу дідичного гетьманату на Україні і в здійснюванню своїх домагань спирається на середніх і великих землевласників-хліборобів, а девізою її є гасло „Праця та лад“. Із усіх надніпрянських партій є партія Хліб. Держ. найменча чисельно і найменче криклива. За те провідні члени її це люде високої культури й великого паріотизму, що справді завзято боронили й піддержували укр. державність. І цим саме партія сильна, має доволі великий вплив, головним чином серед американських Українців, і в недалекому майбутньому безумовно відограє велику ролю. — Важко бути пророком і сказати напевно, коли проваляться на Україні большевики і хто прийде їм на зміну, а головно, чи вдасться нам вибороти знова державну незалежність України. На цю тему можна ріжно міркувати і всякого сподіватися. Та в усіх міркуваннях треба оглядатися на реальний уклад сил, на те, що нам осталося з нещасних відломків нашого розторощеного державного корабля. Кожному, навіть не дуже бистрому спостережникові зразу видно, що осталось нам небагато добра і то дуже сумнівної вартости. Залишилось нам багато всяких партій з обовязковою причіпкою соціялізму і більш нічого. А яку вартість мають для будучого державного будівництва всякі ес-ери, ес-деки, ес-ефи й инші соціялісти, про це нічого й казати, бо недавнє минуле нещасних років 1917—1920 усім нам перед очима. І щож роблять тепер вони і як готовляться до майбутнього після сумного досвіду своєї праці? На це легко відповісти: вони нічого не роблять. Гризня, взаємні суперечки й інтриґи, крім цього повна бездіяльність і безтурботність, ось що підточує й розкладає нашу партійно-соціялістичну еміґрацію! Ні одної творчої думки, ні найменчої зміни в програмі національно-державного будування. І можна бути певним, що коли-б ці самі люде дірвалися до влади, що вже раз „панували“, то вони вдруге запропастили-би нашу державність. — І в порівнанню з усією тою гнилою й безплодною еміґрацією ще одні Хлібороби-Державники представляються найкраще. Бо це люде діла, що тверезо думають і відкидають геть усякі нездійснимі й шкідливі нам утопії. Вони бажають собі будувати дійсну й сильну державу, оперту на здорових і дійсних основах, а при цьому дбати про всебічний розвиток і поширення нашої культури і про добробут населення, що справді було-би зацікавлене в існуванні Української Держави. Скромні, прості слова Хліборобів-Державників без крикунства й фальшу більш переконують і притягають, ніж шумні й фальшиві деклярації наших соціялістів усяких фірм про „свободу, равенство і братство“ всіх псевдотрудящих, що промощували й прокладати-муть шлях московським большевикам. Під цим оглядом заслугують на найбільшу увагу змістовні й цікаві статті головного ідеольоґа й провідника Хліборобів-Демократів, нашого найвизначніщого історика, В. Липинського. І в своїх цікавих „Листах до Братів-Хліборобів“ і в своїй відповіди Е. Чикаленкові, В. Л. розвязує просто й переконуюче усі питання реального істнування Укр. Держави й нашої державно-національної політики. Шановний Автор не задовольняється поставленням поодиноких тез чи правил, а скрізь підтверджує свої думки конкретними прикладами з нашої і всесвітньої історії, з недавнього минулого й сучасного нашого життя. Скрізь виявляє він наші недостачі, розглядає їх причини і дає вказівки, як належить робити, щоби через власну державу стати справжньою нацією. Все розглядає він поважно й спокійно, навіть у відношенні до політичних противників зберігає обєктивність і рівновагу і тільки рідко послугується легкою іронією. А що найбільше вражає і притягає читача, то це та велика віра в успіх і корисність задуманого діла, яку бачимо в кожному слові В. Липинського. — На ту саму тему є ще в „Хліборобській Україні“ статті Залєськоко й гр. Монтрезора. З обсягу економічних наук маємо цікаву статтю Проф. Одарченка „Основи номінальної валюти“. Друга, менча частина книжки це спомини й історичні статті. Із споминів найцікавіщі записки Гетьмана Скоропадського від початку 1918. року до менту проголошення Гетьманства. Замітний у цих споминах простий, безпретенсійний стиль автора і його велика щирість навіть у дразливих місцях. Це безумовно документ великої історичної ваги. — Взагалі, цілий збірник і оригінальний і дуже цікавий а з зовнішного боку представляється теж дуже добре, бо виданий гарно і старанно, зовсім на европейський лад. Коли-б доконче вже треба було заторкнути недостачі збірника, то небагато можна-би йому закинути, хиба те, що найбільш річей пише тут оден автор (редактор), що нема тут вісток про орґанізаційну працю партії Х. Д., нема теж вісток про сучасне становище на Україні. Одним словом більша ріжноманітність і поширення тем були-би дуже бажані. — Наше галицьке громадянство ніколи не ставилося рішуче проти гетьманату на Україні. Навпаки, в Галичині є дуже багато прихильників гетьманської державної концепції. І тому тим більше треба нам познайомлюватися зі змаганнями цеї одинокої державно-творчої партії і піддержувати її цінний журнал.

Інж. З. ГОРНИЦЬКИЙ.

Своя хатинка.

Ще місяць, ще два... ще день, ще два... і заблисне світ весною — а з нею.., хоть і як тяжкі — важкі часи, хоть і яка непривітна пустка в наших кишенях — неодному з нас доведеться будувати свою хату, бо під „голим небом“ жити не можна!

І піде сей, що хоче будувати, до будівничого і замовить плян. Та, скажім щиро, чи сей плян буде будівничий справді робити? Рідко, дуже рідко — бо... йому і не дозволяють, бо кождий клієнт приходить з готовим пляном... Він уложив собі вже з гори розклад і великість кімнат, він зжився з тим так, що нікому не дозволить змінити ні йоти... А, однак, сі своєрідні, домашні пляни — нераз так наївні та дуже-дуже некорисні для будучого господаря хати!

Щоби, бодай, в частині помогти булуючим, щоби заздалегідь скермувати їхні гадки на властиву дорогу — зберу в сій маленькій статейці, коротенько найважнійші правила будови, здобуті досвідом та розумованнєм.

I. Будову хати попереджує *вибір площі.* Площа не повинна лежати на мочарах та багнах — але повинна дати воду в неглибокій керниці. Не повинна теж лежати на голотечі, бо там не поможуть і грубі мури, щоби втримати тепло в хаті, а за сильна заслона дерев викликує вогкість. Не повинна лежати близько фабрик, щоби не вдихувати диму і т. п., а коли се конечне — то треба вважати на напрям вітрів, які повинні віяти від хати в сторону фабрики.

II. Другою важною обставиною — се *положенне дому з огляду на сонце.* Не добре взагалі, ставляти дім — стіною на „чисту північ“ чи то на „чисте полудне“, а все треба, по можноси старатись, щоби заховати посередний напрям т. є. північний схід, чи північний захід і т. д.

III. Коли-ж неможна вже инакше — лиш обрати „чистий“ напрям — так уміщуємо *від північної* сторони: кухні, спіжарки (комори), виходки, сходи та робочі кімнати. — Решту кімнат — *до вподоби, але з тим застереженнем,* що спальні ніколи не даємо на захід, бо сонце в літі розпікає її та робить до спання немилою, задушною.

IV. Найбільш відповідною *формою кімнати* є видовжений чотирокутник, в якім довший бік є два рази більший, як коротший. В коротшім боці уміщуємо вікна, а світло, що так паде — освітлює дуже корисно обстанову (меблі) і дає сю півтінь, яка так лагідно на нас впливає. Однак довгість кімнати не може перевисшати 6 метрів з огляду на освітлення. Довша — не буде добре освітлена.

Не сходимо теж зі шири-

ною нисше 3 метрів з практичних оглядів, а саме можности уставлювання меблів.

V. *Високість кімнати*, по закону для сіл, може виносити 2·20 метрів. Однак така високість для більших кімнат не надається; кімнати великі, просторі, а низькі, викликують пригнітаюче враження. — З огляду на опаленнє (тепло) не ідемо теж за високо. Середною, загально принятою мірою високости є: 2·80 метрів.

VI. *Виликість кімнати*, про яку ми ще згадаємо дальше, є, загально беручи, слідуюча: для кімнат, в яких живемо, 25 до 30 м. кв., для кухні — 12 до 16 м. кв., для найменшої кімнати 7 м. кв. Для орієнтації — перейдемо найважнійші, потрібні кімнати поодиноко.

VII. *Родинна кімната*, в якій найбільше пробуваєсь — повинна бути найгарнійше, найбільше, найліпше освічена та звернена, по змозі, до полудневого сходу. Великість її така, щоби помістила: 1) канапу 0·9/2·0 м; 2) стіл 1·0/1·0, який, звичайно, стоїть при канапі, а служить до праці, а часто, і до їди; 3) евент.: бюрко 0·8/1·0 м, при чім світло мусить падати з лівої сторони; 4) евент.: фортепян — 0·7/1·3 м; 5) піч — 0·45/0·85 м; 6) етажерка, крісла і т. п. поменьші меблі.

VIII. *Спальня*, з вікном на схід, або полудне. Тут втягаємо в рахунок: 1) ліжка 1·0/2·0, два або й більше; 2) шафи 0·5/1·4 м; 3) евент. комоду на білизну 0·5/1·3 м; 4) умивальню 0·6/1·2 м; 5) нічні столики 0.5/0·5 м; 6) зеркало зі столиком (т. зв. „психе“) 0·4/1·2 м; 7) крісла, стільці, розуміесь само собою: піч. — Від скількости меблів, які маємо уложити, залежать виміри кімнати родинної та спальні.

IX. *Робітня господаря* (пана дому) повинна, залежно від роду праці, обіймати 13 до 25 м. кв.

X. *Кухня*, яка повинна лежати на північний схід або північний захід — має, як було згадано, виміри до 16 кв. м., хотяй ся міра не остаточна.

О скільки числиться на перебування тут цілими днями ґаздині, а ще й, як то часто буває, дітий — може бути кухня навіть більша. Світло повинно падати (при варенню) з ліва.

XI. До *спіжарки* (комори), якої великість не потребує, звичайно, перевисшати 4·0 кв. м., не повинно входитись впрост з кухні з огляду на пару, яка дістаєсь там та скроплюєсь на всім. Чим менша кухня, тим більша спіжарка — для поміщення ріжних річей, які в кухні заваджалиб. Так само — чим дальше від міста — тим більша спіжарка для уможливлення примістити більші запаси нараз.

XII. Великість *пивниці* — зглядна. Звичайно не уміщуємо її під цілим домом, а лише під його частиною. О скілько маємо замір опалювати вуглем — окрема комірка пивниці на вуголь — окрема на припаси ярини і т. п. Коли числимо на вуголь, треба уважати, щоби фіра могла заїхати перед пивницю для скинення його до неї крізь вікно.

XIII. На кінець треба нам звернути увагу на три фактори, які у нас звичайно занедбуєсь з великою шкодою для здоровля — а то: а) на *комнату для служниці*, бодай найменшу, о 7 кв. м., а тим самим усунути неапетитне та нездорове спання в кухні; б) на *виходки* — не окремо поставлені, але *в сполуці з домом*. Великість їх 1—2 м. вистарчає, а подвійні двері та добра вентиляція (рура з кльоачної ями понад дах) усувають неприємні запахи — зате вигода та особливе для старших осіб охорона перед перестудою в зимі радять призадуматись над догідним уміщенням їх в домі; в) на *купелеву кімнатку* о 5 м. кв. з печею для гріття води, або з проводами теплої води до кухні.

Скільки радісного почуття може дати така, позірно, марниця як спокійна, без перешкод, купіль — коли вона, при сім, від спальні близенько!

XIV. Зараз-же єще одна увага: при розміщуванню кімнат треба рішуче стреміти до сього, щоби кімнати до спання не відділювати сходами, сіньми, коморою і тп. від сих кімнат, в яких переважно перебуваємо — навпаки старатись о тягле получення.

XV. Великість *поверхні вікон* приймаємо в засаді на $^1/_6$ поверхні кімнати. І так для кімнати на 11 кв. м. одно вікно $^{1\cdot0}/_{1\cdot9}$ м; кімнати на 22 кв. м. два вікна $^{1\cdot0}/_{1\cdot9}$ м; кімнати на 33 кв. м. три вікна $^{1\cdot0}/_{1\cdot9}$ м і тд.

XVI. Звичайна *великість дверий* є: а) широкість — 0·9 до 1·2 м.; високість до 2·0 м. Двері сіний, якими переїзджаємо возом, мусять бути 2·5 м. широкі, 2·8 м. високі. Найліпші двері — о двох крилах. Однокрилі викручуються скоро і забирають багато місця при отвиранню.

XVII. *Грубість мурів*: Зовнішних і внутрішних, на яких сперто бальки, — 45 цм., — инших 30, а навіть 15 цм, залежно від ваги і цїли. На оден поверх можна затримати сю саму грубість мурів. — Коминни, в які дим входить з одної печі $^{15}/_{15}$ цм. — для диму з двох печей $^{15}/_{20}$ цм. Для печий партеру окремі проводи коминові, окремі проводи для печий поверха, чи піддаша.

Так виглядалиби в найкоротшім виді найзагальнійші вказівки для укладу будови дому. Далеко до сього, щоби обіймали вони всьо, що треба — та коли будуючий бодай сих придержуватись буде, то уможливить будівничому дійсну співпрацю, а для себе підготує направду милу та привітну хатинку.

Що чувати в світі?

Союз Народів вислав вже запрошення на конференцію для розброєння. Запрошеннє дістала також Америка і большевики. Америка рішила взяти участь в конференції, але буде тільки прислухуватись нарадам, бо це справа чисто европейська і Америку мало інтересує. Далі застерігаєтся Америка, що вона ставиться байдужно до льокарненських договорів і не буде їх ґарантувати. — Також большевики не конче похочують взяти участь в конференції, а коли Чічеріна запитано, чи його уряд возьме участь в конференції, Чічерін відповів, що та справа ще не є вияснена і він не може дати певної відповіди. — Америка і большевики уважають цю конференцію крутарством Франції і тому волілиби здалека держатись від того крутарства. — Що до вступлення Німеччини до Союза Народів, то вона буде принята в марті, як-що найдальше до 1. лютого буде просити о приняттє її до Союзу. В такім разі буде в марті скликане загальне зібрання Союза Народів, яке прийме Німеччину. Колиж Німеччина не внесе просьби до лютого, то приняттє Німеччини до Союза наступить аж у вересні 1926 р. — В звязи з приняттєм Німеччини до Союза і признаннєм їй місця в Раді, Польща домагаєтся також сталого місця в Раді. Польська ґазета „Czas“ пише, що Франція підпирає Польщу в тій справі, але за те Анґлія противиться цему. Тому радить „Czas“ польським диплматам, наклонити Анґлію, щоб признала Польщі також місце в Раді.

Большевицькі ґазети широко розписуються про електрифікацію. Що це таке? Електрифікація зміряє до того, щоби силу електрики використував цілий край, міста і села. Електрична сила має не тільки гонити залізниці і трамваї та давати світло, але вона має також заступати людську силу в сільськім господарстві, т. є. нею мають молотити, січку різати, опалювати, воду тягнути і тд. Щоби витворити таку велику силу електричну для цілого краю, постановили большевики витворювати цю силу вуглем, торфом і водою. В тій цїли рішили до 10 літ збудувати 30 окружних електровень, які мають доставляти селам електричної сили. Таку великанську електровню побудовали большевики в селі Шатурі, яке є віддалене 120 верств від Москви. Дня 6. грудня 1925 відбулось отвореннє цеї електровні і большевики з цеї нагоди уладили в Шатурі велику параду, на яку запросили послів чужих держав, кореспондентів заграничних газет. Явилось теж кілька тисячів селян і робітників. Большевицькі міністри виголосили аґітаційні промови, а опісля промовляли: французький посол Ербе і турецький міністер рільництва Сабрі-бей, котрий саме приїхав тоді до большевиків, щоб приглянутись їх рільничій господарці. Оба представники заграничних держав кадили большевицькому урядови і вихвалювали його за господарку. — При тій нагоді большевицькі ґазети пригадують, що плян електрифікації цілого краю зладив Лєнін і він то велів розпочати електрифікаційну роботу. І вже в р. 1923 побудовано 640 дрібних стацій електричних по селах, підчас коли їх за царських часів в р. 1914 було разом 162. Далі хваляться большевики, що в грудні повернули до Харкова інжінєри під проводом директора Мікітина. Їздили вони до Німеччини і Анґлії і там закупили машини вартости 2 міліонів рублів, до копалень зелізної руди. — Богато в тих ґазетах пустого самохвальства, Але все таки признати треба, що большевики від часу до часу уладжують для аґітації такі паради, як отсе на отвоpенню електровні в Шатурі.

Франція, хотяй побідила в послідній війні, але вийшла з війни з такими великими втратами, що тепер сама згадка про війну відбирає їй спокій. А буде ця будуча війна страшна, бо цілі міста будуть витроєні ґазами, керниці будуть заражені всякими хоробами. Люди будуть гинути як мухи, і то передовсім цивільні. Тому то французькі націоналісти невдоволені з льокарненського договору. Вони кажуть, що Франція зробила велику помилку, підписуючи цей договір, бо цим тільки присипляє французьку осторожність. Люди так довіряють цему договорови, що уважають видатки на військо і на зброю марнованнєм гроша. А тимчасом Німці набирають сили, їх учені працюють безустанно над винайденнєм що-раз страшніщих отруйних ґазів і тд. Як тільки будуть приготовані до війни, нападуть на розброєну Францію і переможуть її. — Невдоволені льокарненським договором і крайні ліві партії. Вони кажуть, що льокарненський договір тільки на папери і що він не спинює війни. А війну може спинити тільки братерська любов між народами. Як цеї любови не буде, Европа буде знищена. Тому треба будити любов між Французами і Німцями, бо паперові договори не дадуть мира. — Третий табор Французів розумує інакше. Він каже, що льокарненський договір, вправді не усуває небезпеки війни, але він був конче потрібний на те, щоб вернути Франції добру славу. А то дотепер Анґлія і Америка завжди закидували Франції, що вона напасниця і непокоїть Европу. Підписаний договір уможливляє Франції полагоджувати сусідські спори з Німцями мирним способом, бо иншого виходу нема. Тому не треба дразнити Німців, бо це доведе до війни. А Франція вже не моглаб вести такої війни, яку перебула в часі всесвітної заверухи, бо французький нарід не хоче війни. От війна з Абд-ель-крімом і в Сирії є забавкою в порівнанню з війною, яку вела Франція з Німеччиною, але якого клопоту дає вона Франції. Це тому, бо Французам остогидла війна, вони не хотять у війську служити, бажають мира. І саме льокарненський договір замість меча висуває розум політичний. Хто буде більше мати цего розуму, той на підставі льокарненського договору переможе противника. Так біда примушує Французів сидіти тихо і не гороїжитися, як це робив донедавна Клємансо і Поанкаре. Вони, побренкуючи шаблею, загнали Францію в таке болото, що ні новий міністер скарбу Думер, ні премієр Бріян не може знайти способів, щоб відвернути банкроцтво від Франції. Міністер Думер пріє, так працює над всякими плянами, але це те саме, якби плів батіг з піску. Тому ґазети пророкують, що по новім році впаде міністерство Бріяна.

Чеські купці і фабриканти очікують нетерпеливо хвилі, коли чеський уряд признає большевицьку владу і коли вони будуть правильно торгувати з Росією і з Україною. А большевики ще заострюють цю нетерпеливість тим, що від часу до часу замовляють в Чехів то машини, то скляні вироби, то сукно. От тепер московський „Центросоюз“ замовив в Чехів пів міліона метрів сукна, яке має бути доставлене до кінця місяця січня. Тому фабриканти і купці ще більше розохотились і натискають на чеський уряд, щоб як найскорше визнав большевицьку владу. Донедавна цему визнанню спротивлялася дуже партія Крамаржа. Тепер вже і крамаржівці є за тим, жоб визнати большевиків. Але щоб свого провідника Крамаржа не компромітувати, висилають його в подорож за границю, а в часі, як його не буде в Чехії, наступить визнаннє большевиків.

В Америці видано „прогібіційний закон“, який забороняє виробляти і продавати всі горячі трунки — отже горівка, пиво, вино і тд. — все те заборонене. Але легко то видати закон, та не так легко його перевести. Люди, що звикли пити горячі напитки, шукають всяких доріг, щоби цей закон обійти. І одні роблять собі потайки горівку-самогонку — инші купують потайки трунки, спроваджені із заграниці. Істнує отже в Америці потаємна продажа тих трунків, хоть поліція і суд остро карають за це. На днях викрито, що оден банкир з Бродвай утворив спілку, якої завданнєм було спроваджувати з загрaгниці горячі напитки. Як богато напитків вона спроваджувала, видко з цего, що самі чисті зиски спілки доходили 20 міліонів долярів річно. Слідство виказало, що спілка мала 18 кораблів, а на її услугах було великанське число поліційних урядників, які за гроші при контролюванню кораблів дивились через пальці на перевожені трунки і їх не відбирали. Арештований провідник спілки хотів зложити велику кавцію, але суд не згодився і таки замкнув його до вязниці. Супроти того противники „прогібіційного закона“ доказують, що цей закон багато лиха наносить Америці, бо вона затроюється самогонкою а зовсім не здержує піянства, бо піяки платять потайки великі суми за горячі трунки. Супроти того в американськім сенаті зросло також число послів, які домагаються, щоби цей закон бодай дозволяв продавати пиво і вино. Але число тих послів є за мале, щоб могло змінити цей закон. (Цих послів було в попереднім парляменті 60, а тепер є 100), Їх число буде збільшатися з кождим роком тим більше, що кождий місяць і кождий рік доказує, що піянство зростає.

Турецько-большевицький договір заскочив західні держави так несподівано, як перед 4 роками німецько большевицький догові в Рапалльо. Французькі і анґлійські політики побоюються, що цей договір є звернений вістрєм проти Союза Народів, а головним завданнєм його є — підбурити цілу Азію проти Европи. Видко, що між большевиками а Турками дальше ведуться наради над розширеннєм цего договору, бо турецькі ґазети пишуть, що з початком весни турецький диктатор Кемаль-паша вибирається в гостину до Москви. Також анґлійські і французькі ґазети побоюються, що наслідком большевицько-турецького договору німецькі націоналісти будуть всіми силами противитись приступленню Німеччини до Союза Народів. Покликуючись на це, буде німецький уряд домагатись, щоб Союз Народів признав Німеччині цілковиту невтральність на випадок війни Анґлії з Туреччиною і большевиками. — Туреччина приготовляється до війни за Моссуль, хоть слова „війна“ ще не вимовила і хто знає, чи його вимовить. Туреччина підозріває Анґлію, що вона таки хоче війни з Туреччиною, але хотілаби її вести не своїми руками, але чужими: вона підбурює Туреччину проти Італії, і обіцює їй кілька островів, а також Греків ваохочує до боротьби з Туреччиною, яка переслідує Греків в Малій Азії. Коли отже Анґлія хоче вести війну, підбурюючи своїх союзників, то і Туреччина на спілку з большевиками не буде впрост видавати війни Анґлії, але буде підбурювати проти Анґлії всіх бісурменів в Азії і Африці. Хліб за хліб.

В Лотві большевики мали намір викликати революцію з дня 24 на 25 грудня. Тоді богато вояків виїхало на урльоп, а ті, що лишились, святкувалиб свят-вечір. От тоді то цивільні большевики разом з військовими большевиками мали напасти на арсенал, на палату президента і розброїти всі варти. Цей плян не вдався, бо хтось зрадив поліції його і вона арештувала всіх заговірників.

Словаки не відступають ані на крок у своїх домаганнях повної автономії. Оноді провідник Словаків, о. Глинка, заявив в часописах таке: „Словаччина для Словаків“ — отсе клич, під яким ми пішли до виборів і побідили. Цей клич є політичною проґрамою Словаків. Всі уряди на Словаччині мусять бути в руках Словаків, а чеські урядовці мусять володіти словацькою мовою. Врешті о. Глинка висловив радість, що словацьку молодіж проникає словацький дух, звернений проти Чехів, які не шанують словацької мови і хотять Словакам накинути чужу їм чеську мову. — о. Глинка здобув собі також довірє мадярських мужиків. Вони заявили чеському урядови, що не будуть платити податків до державної каси, але до рук о. Глинки.

Румунія стала вже таким посміховиском, що з неї кпять собі і ті держави, які ми звикли називати дикими. А осмішується Румунія майже кождого дня. Особливо процес лейтнанта Морареску зробився славним із того, що цего ката увільнив суд, а румунські дикуни витали його як месію, коли він увільнений виходив зі суду. Це викликало обридженнє і ґазети цілого світа пишуть про це. Та тим часом знов вийшов на яву шкандал. Показалося, що сотки залізничих ваґонів пропали і їх в цілій державі не можна відшукати. А це неаби-яка штука вкрасти тільки ваґонів. Але видко циганські байстрюки мають і на це спосіб. До цего всего ще оден шкандал вибух в Румунії. Ґенеральний директор румунських урядів митових, Буску, застрілився. А саме перед двома тижнями викрито, що високий митовий урядник Ґалянтрів вкрав 30 міліонів грошей. Мабуть слідство викизало, що і ґенеральний директор мачав пальці в тій крадіжи і тому він застрілився.

В литовській столиці Ковні задержався Чічерін у переїзді до Москви і тут відбув конференцію з литовськими міністрами. Також балакав з ґазетярами, яким заявив, що його уряд не інтересується справою Вильна. Та не вважаючи на це, литовські ґазети витали Чічерина дуже приязно і висловлювали надію, що його конференція з литовськими міністрами доведе до большевицько-литовської приязни. — Литовці дуже обурені ватиканською політикою супроти Литви і її духовенства. Причину цеї політики можна вичитати в польських ґазетах. „Час“ пише так: „Розвій церковних відносин на Литві віддавна непокоїв людей, що глибше дивилися на діяльність литовського духовенства. Щоби зрозуміти істоту річи, треба памятати, що в ніякім европейськім краю духовенство не дійшло до такого значіння як на Литві. Складався на це в великій мірі розвій суспільних і політичних відносин за часів російських, бо російський уряд старався, щоб побіч давної інтеліґенції, що *говорила по польськи і чулася Поляками*, виховати нову, *литовську духом і мовою, а ворожу польщині*. Рекрутувалася та нова інтеліґенція переважно з хлопських синів, які вчилися в духовних семінаріях, які за російських часів мали той самий уровень, що середні школи. Невисокий уровень освіти ішов тут в парі *з шовінізмом і нехіттю до польської культури*“. — От за що Ватикан не любить литовського духовенства! І слушно нарікають на це литовські католицькі ґазети, що Ватиканови в голові не інтереси католицької церкви але інтереси світської політики. Прецінь в нас — так кажуть литовські свяшеники — католицька віра забезпечена, бо в нас священики творять $^9/_{10}$ інтеліґенції і тому майже самі правлять державою. Маршалком сойму є о. Станґаітіс, міністрами справ. загр. і рільництва є о. Рейнис і о. Крупавічіюс, редакторами найбільших ґазет є також священики, як о. Тумас, о. Пуріцкіс, о. Степанович, о. Важлокайтіс, директором державного банку є священик, провідниками соймових партій є також священики, як о. Шмульштіс, о. Вілімас-Вілімович і тд. Чогож властиво хоче Ватикан? Ватиканови підшептують всякі панки, шо то литовські священики допустили до земельного закона, яким відобрано землю польським панам, так що тепер Литвою кермують „zakrystjan i organista“. — Зі своєї сторони додаємо, що шкода слів литовських священиків, бо вони не переконають ватиканських політиків. У цих політиків нема Бога в серці — їх душа є царством діяволів.

В Хінах борба ґенералів далі ведеться. В часі цеї боротьби Японці вмашерували до Манджурії і заняли Мукден. Оправдують свій крок тим, що вони мусять берегти східно-хінської залізниці. Цей марш Японців до Манджурії японські і большевицькі ґазети називали небезпечним, бо він може довести до війни між Росією а Японією. Але показується, що ґазети вмисне так писали, щоб пускати тумана в очи европейським політикам. В дійсности Японці вмашерували до Манджурії за згодою большевиків. А саме Японія дійшла до переконання, що між нею а Америкою мусить прийти до війни. А що по стороні Америки стоїть Анґлія, тому Японія постановила погодитись з большевиками і тому д. 20. січня 1925 заключила з ними угоду, якою відступила большевикам Сахалін і обіцяла не підписувати протоколу, який Румунії признає Бесарабію. Очевидно, ніхто добровільно не віддає таких великих країв як Сахалін. Отже мусіли до цего спонукати Японію дуже важні причини. Японія хоче при помочи большевиків Америку і Анґлію виперти з Хін, і зорґанізувавши Хінців, утворити большевицько-японсько-хінський союз, який має запанувати над Тихим океаном і підривати тут могучість Америки і Анґлії. А що і большевики уважають Анґлію своїм ворогом, то ра-

до пішли з Японією на згоду і тайною умовою згодились, щоби Японці господарили в південній Манджурії. А треба знати, що Манджурія є величанським краєм: є кілька разів більша як Франція (має міліон кільометрів квадратових), а живе там ледви 7 міліонів мешканців. Край цей урожайний і має лагідне підсоннє, тому Японці хотять сюди перекинути своїх беземельних людей, бо Америка не пускає Японців до своїх країв, а Анґлія також заборонила Японцям еміґрувати до Австралії. От і Японія за згодою большевиків хоче поселити своїх людей в Манджурії і дійсно вже там примістила около 1,000.000 Японців. За те большевики мають вільну руку в инших хінських краях. Так погодились большевики з Японцями і розвинули в Хінах шалену аґітацію проти Анґлії.

ВСЯЧИНА

З Різдвом Христовим шлемо нашим передплатникам, читачам, співробітникам і прихильникам щирі побажання веселих та щасливих свят.

Вся Коляда на „Рідну Школу“! Згідно з однодушним рішенням усіх краєвих Товариств, орґанізацій і партій та в порозумінню з усіми українськими Владиками — вся коляда йде єдино і виключно на „Рідну Школу“, бож це дні „Рідної Школи“! Тому всі, що досі колядували і щедрували на якусь иншу, хочаб дуже важну ціль, чи то для власної приємности — передадуть всю коляду на „Рідну Школу“. — Виказ коляди на „Рідну Школу“ по повітам і громадам буде оголошений. — Ділами докажім, що ми здисциплінована нація і розуміємо, що в „Рідній Школі“ наша будучність! — Українське Педаґоґічне Товариство у Львові, Ринок 10.

Наглі суди в Галичині знесено з д. 26. грудня, а задержано ще ці суди до 30. червня в Варшаві, Люблині і Вильні.

На засіданні польського сойму 28. XII. було голосування над поправками про виконання земельної реформи. Пос. Санойца заповів що „Визволенє“ перериває обструкцію проти закона, щоби уряд не складав на нього вини за виконання закона, а заповідає боротьбу за нові права. Після прийняття поправки до уст. 31. на лавках „Визволення“ й инших клюбів счинився галас. Марш. вспоминає пос. Воєвудзкого і Баліна, вкінці усуває з засідання пос. Воєвудзкого. При голосуванні над поправкою сенату до 50 уст. прийшло до конфлікту. Сойм ухвалив був у тім уст., що парцельовані посілости слід ужити передусім на доповнення карловатих господарств близьких сіл. Сенат предложив скреслити слова „близьких сіл“. З причини браку кваліфік. більшости за відкиненням тої поправки прийняли її звич. більшістю. В туюж мить на лавках нац. меншостей счиняється стукання і спів „Непора“. Посли з „Визволення“, Українськоко Клюбу й білоруського а жидівського і часть Німців покидають салю і співають при дверах. Посли ППС. вийшли також зі салі. Опісля переголосовано всі поправки. Прийнято наглість внесення Українського Клюбу в справі вбивства поліцією селянина Хоєцького і секр. „Провсвіти“ Дубуни. На цьому засідання замкнено.

В Парижі перебуває тепер митр. Андрей Шептицький. На закінченнє літурґійного тижня відправив він в катедрі Notre Dame архієрейську службу Божу. Співав хор зложений зі 60 співаків. Французька ґазета „Echo de Paris“ описує подрібно богослуження, називаючи митрополита чоловіком, що може бути лучником між Сходом а Заходом. — Французи мабуть не знають, що ватиканські політики крайно ворожо ставляться до унії і униятів називають неповними католиками.

Нова польська „kolęda“. Ґазета Katolicki „Dzwon niedzielny“ в ч. 52, ст. 24, Kraków 1925 містить таку нову коляду п. н. „Kolęda dziadka krakowskiego“:

Hej drodzy ludkowie, Pan Jezuz się [rodzi,
Więc i dziadek stary dziś do was [przychodzi,
Życzenia przynosi o kolędę prosi.
Hej kolęda, kolęda.
A więc naprzód Bogu niech będzie [chwała,
Że Polska z niewoli cudem zmar- [twychstała,
Że zeszły na dziady szwab- [skie, ruskie gady!
Hej kolęda, kolęda!

Ось як каже колядувати своїм ziomkom „katolicki“ часопис в день Свята Любови! А папа римський в своїй промові до тих ziomków назвав їх „повними католиками“ в противенстві до греко-католиків.

Ціни: Збіже: Пшениця 3·50 дол. жито 2·50 дол., овес 2·50 дол., ячмінь 2·50 дол.

Гроші: амер. доляр 8·40, канад. доляр 8·20, чеська корона 0·22.

Новинки.

Пустота парубчаків по наших селах густо-часто веде до нещастя. Давніще трафлялось це рідше, а нині це в кождім селі. Недавно доносили ми про убійство з пустоти в добромильськім повіті, а нині доносять з стрийського повіту таке: Антін Олійник, 19-літний парубчак з Грабівця, котрому, як то кажуть, ледви молоко підсохло — був першим кавалером в селі. За дівчину посварив він зі Стефаном Гаврищишиним і пімстився на нім так: Запросив до шинку знаного кавалера Стефана Савчака, замешкалого в Стрию в уланських касарнях, тут попилися, а опісля засілися біля млина на Грищишина. Коли Грищишин надійшов, вискочили несподівано оба і стали його бити, а опісля Савчак ранив його два рази штилетом. Скрівавлений став кликати людей на поміч, а напастники втікли. Поліція арештувала обох.

Зима в Італії звичайно легка, без морозів. Але цего року в грудні настали небувалі там морози. В однім селі коло Боцен вертали хлопці зі школи і оден зробив собі такий жарт, що хотів злизати іней з зелізного стовпа при дорозі. Але язик причіпився до зеліза і хлопець ніяк не міг відірвати язика від стовпа. Прибігли люди і при помочи горячої води освободили хлопця. З розірваним язиком відвезено хлопця до шпиталя. Буде памятати великі морози!

Нелюдяна мама. Дня 16. грудня поїздом з Сарн до Ковля їхала якась пані в II. кл. зі своєю 4-літною донечкою. В купе не було нікого, тільки в сусідних їхали люди і чули, як дитина плакала, бо хотіла їсти, а мама успокоювала її. Врешті затихла. Подорожні думали, що дитина заснула і вже тим не інтересувались. В Ковлі всі подорожні висіли з поїзду. — Тимчасом селянин Теодор Мармут з села Малий Зільник вертав з міста попри зелізничий тор і побачив на пів мертву дівчинку, яка лежала в снігу в віддаленю 8 метрів від зелізничих шин. Він змилосердився, взяв дитину на руки і заніс до війта. Там дівчинка розігрілася і попоївши оповіла страшну історію, що мама не хотіла дати їй їсти, а коли вона плакала, викинула її з ваґону на сніг, коли поїзд був в руху. Дівчинка не знає, як її мати називається і не може подати адреси — знає тільки, що їхали до Ковля, а сама називається Мінка. Поліція шукає за мамою, яка є справжнім воєнним виродком.

В часі послідної відлиги і дощу не тільки пішов лід на всіх галицьких ріках, але і ріки вилляли. В Перемишлі вода забрала деревляний міст. Так само в Коломиї пішов з водою міст, який лучить Коломию з селом Вербіжем. Найгірше вийшли на тім ярмарковці з дооколичних сіл. Вони вже не могли вернути домів і мусіли вози і худобу лишити в Коломиї, а самі вернули пішки зелізничим мостом. В деяких селах вода Прута і Черемоша залляла поля.

Господарі з Букачовець Яків Потоцький, Йосиф Дец і Адольф Лінберґер одержали судову скаргу, щоб заплатили 26.884 зл., які ніби то позичили на вексель. Показалось, що це якийсь панок Ґавлік підписав цих господарів на векслю, а опісля побраб гроші з банку. Поліція арештувала панка, котрий легким способом хоче доробитися маєку.

Катерина Ґловяк з Викторова коло Станиславова породила неслюбну дитину. Зі стаду задушила її, напхавши глини до рота дитини. Злочинницю арештовано.

Нещасні випадки. Оноді особовий поїзд, який ішов з Рівного до Ківерц, наїхав на переїзді на наладований деревом віз Володимира Федонюка, господаря з села Жабки, пов. Луцького. З воза і дерева лишились тріски, коні згинули на місці.

Веселий кутик.

Свят-Вечір. (Як його описував малий Мошко). Кінчається пилипівка, Різдво за плечима. — „Піду фіру загодити в старого Максима“ — каже Дудьо своїй Ріфці. — „Треба поспішати, щоб на час увесь потрібний крам для ґоїв мати“. А у Дудя малий Мошко, розумна дитина, лиш бігає по сусідах, як божая днина. Не одно у ґоїв бачив, про всіляке знає, тож почувши, як про Різдво батько повідає, хотів собі похвалитись тай каже до тата: „А я знаю, як справляють ґої свої свята. Я торік на сам Свят-Вечір під вікно ходило й виділо як на долоні, що ґої робило. — „Щож вони таке робили?“ — Дудьо запитався, радий, що його синочок такий хитрий вдався. Тоді Мошко, як той рабін, став посеред хати, та з повагом неначе старий став оповідати: „На землі було солома, а скриня накрита чимось білим гей скатертю, у куті сніп жита. А на скатерть ґої собі колачів поклали, біля них горіла свічка, що у хліб заткали. Діти грались на соломі, а мати варила та щось клочем під печею у горшку накрила. Потім прийшов тато в хату і всі посідали кругом скрині та з макітри збіже їсти стали. Як наїлися того збіжа, взяли рибу їсти, по рибі борщ, а там губи, аж варт було сісти. А по губах взяли їсти голубці всілякі і ще їли по голубцях вареники всякі. А скінчили тим, що в горшку під клочем варилось, лиш не знаю, де то клоче із верха поділось. По вечері тато й мама як взяли кричати, діти собі — я злякалось тай втікло зпід хати. — Т. Дмитренко.

НАДІСЛАНЕ.

Православне Богослуження. Отсим повідомляється православних еміґрантів з Великої України і всіх вірних, що 7-го січня в день Різдва Христового буде відправлена Служба Божа о год. 9 рано в лютеранській церкві в Перемишлі, ул. Пташа, а о год. 5 попол. вечірня. — Комітет.

За Редакцію відповідає: Степан Навроцький.

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.